

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eva Holinková
Odškodnění bolesti a jeho výše

Diplomová práce
Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Odškodnění bolesti a jeho výše vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

Eva Holinková“

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Milanu Hulmákovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, které mi pomohly k vypracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Teoretické vymezení	8
2.1. Přirozená práva a ochrana osobnosti dle NOZ	8
2.2. Pojetí odpovědnosti a nemajetková újma.....	8
2.3. Náhrada při újmě na přirozených právech člověka	10
3. Odškodnění nemajetkové újmy při újmě na zdraví v České republice	13
3.1. Náhrada při ublížení na zdraví- odškodnění bolesti	13
3.2. Promlčení, vznik a zánik nároku.....	15
3.3. Odškodnění bolesti v pracovním právu	16
4. Odškodnění nemajetkové újmy při újmě na zdraví v Rakousku.....	20
5. Kritéria pro stanovení výše bolestného.....	27
5.1. Zákonná hlediska	27
5.1.1. Výklad v souladu se zásadami NOZ.....	27
5.1.2. Plné odčinění bolesti a zásady slušnosti	27
5.1.3. Majetkové poměry škůdce a poškozeného	29
5.1.4. Zavinění škůdce a spoluzavinění poškozeného	32
5.2. Kritéria dle Metodiky.....	35
5.3. Kritéria dle odškodňovací vyhlášky č. 440/2001 Sb.....	38
5.4. Kritéria dle judikatury.....	39
5.4.1. Hlavní kritéria pro stanovení výše bolestného	39
5.4.2. Punitive damages a aggravated damages	40
5.5. Kritéria dle PETL	43
5.6. Trvání bolesti.....	45
5.7. Stanovení minimální a horní hranice náhrady	45
6. Závěr	48
Bibliografie	51
Anotace/ Summary	56
Klíčová slova/ Key words.....	57

Seznam použitých zkratk

Důvodová zpráva

Důvodová zpráva k Novému občanskému zákoníku v konsolidovaném znění z roku 2012.

Metodika

Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, kterou vzal na vědomí Nejvyšší soud České republiky dne 12. 3. 2014.

Starý občanský zákoník (OZ)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Nový občanský zákoník (NOZ)

Zákon č. 82/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákoník práce (ZP)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Občanský soudní řád (OSŘ)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

PETL

Principles of European Tort Law (Principy evropského deliktního práva).

Ústava

Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Listina

Ústavní zákon č. 2/1993, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Odškodňovací (bodová) vyhláška

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 276/2015 Sb.

O odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem nebo nemocí z povolání.

Úmluva

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5, a 8. Publikována pod č. 209/1992 Sb.

Nejvyšší soud, Ústavní soud

NS, ÚS.

ABGB

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, JGS č. 946/1811, obecný občanský zákoník Rakouska.

1. Úvod

S účinností Nového občanského zákoníku nastaly v oblasti náhrady újmy na zdraví zásadní změny. Ať už hovoříme o posílení právního postavení poškozeného, rozšíření případů, kdy se hradí nemajetková újma, nebo umožnění smluvní limitace náhrady škody před jejím vznikem.¹ Deliktnímu právu a speciálně náhradě újmy na zdraví jsem se chtěla věnovat více do hloubky, proto jsem si jako téma pro svoji práci vybrala odškodnění bolesti, na něž má poškozený v rámci přiměřeného zadostiučinění dle § 2956 NOZ ve spojení s § 2958 NOZ nárok. Na tomto tématu mě láká, že v souvislosti s jeho přijetím proběhly hojné diskuze a stále na nejlepším způsobu stanovení výše bolestného neexistuje mezi odbornou veřejností konsensus.

Diplomovou práci chci psát s důrazem na novou a účinnou právní úpravu s částečným odkazem na úpravu předchozí (například odškodňovací vyhláška z roku 2001). Práci jsem pro větší přehlednost rozčlenila do logicky uspořádaných kapitol, přesto občasné odkazy kvůli rozsahu práce budou nevyhnutelné.

V první, teoretické části, bych chtěla se na úvod rozepsat o ochraně zdraví, náhradě nemajetkové újmy obecně a o samotném institutu odškodnění bolesti. Vysvětlit jeho podstatu, jeho systémové zařazení a vyložit základní pojmy, které s ním souvisejí.

V souvislosti s přijetím NOZ také došlo k dvojkolejnosti náhrady újmy na zdraví u pracovních úrazů a nemocí z povolání a u „civilní“ újmy na zdraví. Nejprve docházelo v praxi k nežádoucí aplikaci novým občanským zákoníkem zrušené odškodňovací vyhlášky. Následně byla v říjnu 2015 dvoukolejnost náhrady potvrzena vydáním nového nařízení vlády č. 276/2015 Sb. V teoretické části práce bych chtěla tuto úpravu krátce rozepřít a především se zaměřit na nevýhody vzniklé dvoukolejnosti.

NOZ byl inspirován mnoha evropskými i mimoevropskými civilními kodexy.² Dle komentáře může být pro stanovení bolestného vzorem zejména současná rakouská právní úprava a judikatura.³ Dle mého názoru je proto vhodné učinit komparaci právě s ní a pokusit se najít vhodná hlediska pro stanovení výše bolestného, která by mohla být aplikovatelná i u nás.

Čtvrtá kapitola, kterou chci koncipovat jako jádro diplomové práce, se bude již kriticky zaměřovat na hlediska, ke kterým může být vhodné/ nevhodné přihlížet při stanovení výše bolestného. Vzhledem k tomu, že odškodňovací vyhláška, podle které se dříve náhrady s přesností určovaly, byla zrušena, není na první pohled patrné, jak dostát zákonným

¹ *Koncení změny*. [obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/koncepcni-zmeny/) [online]. [cit. 3. dubna 2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/koncepcni-zmeny/>.

² Důvodová zpráva k Novému občanskému zákoníku. Justice.cz [online], [cit. 8. prosince 2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 17-18.

³ BEŽOUŠKA, Petr. In HULMÁK, Milan (ed.) *Občanský zákoník VI: komentář, Záväzkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1709 (§ 2958 NOZ).

požadavkům § 2958 NOZ. Ten nařizuje, aby bolestné plně vyvažovalo vytrpěné bolesti, a nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Bolest jako každá nemajetková újma není objektivně zjistitelná. Její existenci a rozsah můžeme pouze odhadovat. Přesto se musíme pokusit nalézt alespoň nějaká kritéria, která nám pomohou dosáhnout alespoň nějaké objektivizace a předvídatelné praxe.⁴

Pro napsání práce budu vycházet z výzkumných metod dedukce, indukce, analýzy, syntézy a komparace při použití odborné literatury. V závěru bych chtěla předeštířit výsledek zkoumání následujících hypotéz:

- K čemu je vhodné přihlížet při určení výše náhrady bolestného?
- Jedná se dle § 2958 NOZ o 3 samostatné nároky (bolestné, ztížení společenského uplatnění, jiné nemajetkové újmy), nebo jeden jediný?

Dále bych chtěla v závěru kriticky zhodnotit úpravu NOZ v porovnání tou rakouskou. Budou popsány, klady a zápory každého a případně navrženy novely *de lege ferenda*. Dále bych chtěla zkoumaná kritéria seřadit dle jejich vhodnosti, nevhodnosti, spornosti a další využitelnosti. Cílem práce je pokusit se najít co nejspravedlivější právní úpravu bolestného v souladu s moderními trendy.

⁴ Tamtéž, s. 1708.

2. Teoretické vymezení

2.1. Přirozená práva a ochrana osobnosti dle NOZ

Základ NOZ vychází z jusnaturalistické koncepce a jeho jádrem je garance přirozených práv člověka. Cílem tohoto kodexu soukromého práva je sloužit člověku jako prostředek k prosazování jeho svobody.⁵ V jeho centru a v centru celého soukromého práva stojí člověk, v důsledku čehož toho dochází k odklonu od socialistické koncepce občanského práva.⁶

Dle § 81 NOZ „je chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.“ V odstavci dva stejného ustanovení je demonstrativním výčtem specifikováno, že ochrany požívá zejména život, důstojnost, zdraví, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy. Z podstaty lidské existence plyne, že se jedná o jediné osobnostní právo, nikoli několik dílčích. NOZ tímto ustanovením konkretizuje princip legální licence stanovené v čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy.⁷ Zdraví člověka je součástí duševní a tělesné integrity, ve které je člověk nedotknutelný. Pokud je zdraví porušeno, jedná se o zásah do všeobecného osobnostního práva dle NOZ. Ten na rozdíl od starého občanského zákoníku jasně deklaruje, že nárok na nemajetkovou újmu při porušení zdraví (§ 2958 NOZ), je speciální skutkovou podstatou obecné ochrany osobnosti a nelze se tak ze stejných skutkových okolností domáhat odškodnění oběma cestami.⁸

2.2. Pojetí odpovědnosti a nemajetková újma

Co se týče odpovědnosti, došlo s přijetím NOZ k dvěma větším změnám. Pojem odpovědnosti byl nahrazen pojmem závazek z deliktu a pojem odpovědnosti za škodu termínem povinnost k náhradě škody. Terminologie a důvodová zpráva nasvědčuje, že NOZ opouští sekundární pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí směrem k aktivnímu pojetí odpovědnosti, kdy člověk má odpovědnost za své jednání v plném rozsahu a odpovídá primárně za to, že se chová řádně a plní své povinnosti.⁹ Podle aktivního pojetí odpovědnost vzniká zároveň s primární povinností a aktivuje se, pokud dojde k jejímu porušení. Oproti tomu dle sekundárního pojetí

⁵ Důvodová zpráva..., s. 20 a s. 63.

⁶ Kdyby se za socialismu přiznala existence soukromého práva, znamenalo by to uznání soukromého zájmu, který by kolidovat se zájem veřejným a zájmem dělnické třídy. KNAPP, Viktor. Právo veřejné a soukromé. *Právník*, 1950, č. 89, s. 82.

⁷ Čl. 2 odst. 4 Ústavy: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co mu zákon neukládá.“ V čl. 2 odst. 3 Listiny je stanoven obdobný princip, ale místo občana je toto právo přiznáno každému.

⁸ TŮMA, Pavel. In LAVICKÝ, Petr (ed.) *Občanský zákoník: komentář, obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 412 a s. 480 (§ 81 a § 82 NOZ).

⁹ VLASÁK: *Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL*, s. 561.

odpovědnost vzniká až s porušením primární povinnosti. Názory na to, k jakému pojetí se NOZ připojil, nejsou jednotné.¹⁰

NOZ pojem újma nespécifikuje a toto je necháno na teorii a aplikační praxi. V právní teorii dochází k rozdělení újmy na majetkovou a nemajetkovou.¹¹ Majetkovou újmu, která se také nazývá škodou, lze vyjádřit v penězích nebo ji lze definovat jako zmenšení aktiv, nebo zvětšení pasiv.¹² Nemajetkovou újmu můžeme vymezit jako příkoří, které se projevuje jinde než na majetku, zejména v osobní sféře. Nepřímo však i ta může mít majetkové důsledky, například v podobě ztráty zaměstnání v důsledku trvalého poškození zdraví. Nemajetková újma může mít mnoho podob, podle toho, do kterého práva bylo zasaženo- od újmy na zdraví, na životě až po ztrátu klientely.¹³

S dalším teoretickým rozdělením přišli soudci Ústavního soudu Stanislav Balík a Miloslav Výborný. Ti v odlišném stanovisku k nálezu Ústavního soudu ze dne 4. května 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04 vyjádřili, že škodou není pouze majetková újma, ale i spadá sem i újma nemajetková. V tomto stanovisku odkazují i na principy deliktního práva PÉTIL, které definují škodu jako majetkovou, nebo nemajetkovou podle zákonem chráněného zájmu. Protože byl judikát vydán ještě před účinností NOZ, apelují soudci na zákonodárce, aby legislativně upravil materii tímto způsobem.

Ve shodě s nimi je i další soudkyně Ústavního soudu Eliška Wagnerová, která chápe náhradu skutečné škody tak, že se jí rozumí rovněž náhrada nemajetkové újmy způsobené úmrtím osoby blízké, k němuž došlo v důsledku zaviněného protiprávního jednání nebo opomenutí příčících se dobrým mravům. Pavel Doubek se ve svém článku podotýká, že ve skutečnosti z odlišného stanoviska vyplývá, že se tato koncepce nevztahuje pouze na nemajetkové újmy způsobené úmrtím, ale lze toto chápat jako obecné pravidlo pro nemajetkovou újmu.¹⁴

Závazky z deliktů jsou systémově zařazeny do hlavy třetí NOZ. Základní ustanovení (§ 2894 NOZ) proti starému občanskému zákoníku už důsledně rozlišuje mezi újmou jmění (škodou) a újmou nemajetkovou. Zatímco první jmenovaná se hradí vždy, druhá pouze v případech, kdy to zákon zvláště stanoví,¹⁵ nebo si to strany ujednají. V takových případech se bude postupovat obdobně jako při povinnosti nahradit škodu. Oproti tomu Dle § 3 odst. 2

¹⁰ PRAŽÁK, Pavel. Má institut odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, s. 101–105.

¹¹ Nebo také materiální a nemateriální. Materiální újma se dále rozpadá na skutečnou škodu (*damnum emergens*) a ušlý zisk (*lucrum cessans*). V podrobnostech viz ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK Jan. *Občanské právo bmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 399.

¹² Tamtéž.

¹³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s.

¹⁴ DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející? *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 809.

¹⁵ Jeden z hlavních případů je, když újma vznikne na přirozených právech člověka v souladu s ustanovením § 2956 NOZ.

zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, pod pojem újma spadá i ta nemajetková, která se v důsledku toho hradí vždy.

Protože nemajetkovou újmu nelze nikdy plně odčinit, zákonodárce zvolil pro odškodnění termín přiměřené zadostiučinění, které se poskytuje v penězích, nezajistí-li dostatečně odčinění jiný způsob (§ 2951 odst. 2 NOZ).¹⁶ Je patrné, že § 2894 NOZ, je zjevně inspirováno § 253 BGB, který určuje, že za újmu, která není majetkovou, lze požadovat odškodnění v penězích pouze v případech zvlášť stanovených zákonem.¹⁷

Proč se zákonodárce uchýlil k tomuto rozdělení a nezahrnutí nemajetkové újmy do skutečné škody? Jedním z důvodů, které Filip Melzer uvádí, je, že v případech drobných nemajetkových újem je jejich existence velmi subjektivní záležitostí pro naplnění principu právní jistoty bude lepší stanovit pro její odškodnění zvláštní pravidla.¹⁸ I přesto, že důvodová zpráva tvrdí, že je v části závazků z deliktů inspirována principy PETL a Quebeckým občanským zákoníkem, v této části je příliš nezohledňuje.¹⁹ Dle článku 2: 201 PETL pojem škoda zahrnuje i nemajetkovou újmu. Článek 1457 Quebeckého občanského zákoníku zase stanoví, že nemajetková újma se hradí vždy. Tvůrci NOZ odklonění od těchto dvou inspiračních zdrojů odůvodňují tím, že zákonem stanovené případy, kdy poškozenému náleží právo na odčinění nemajetkové újmy, jsou pojaty velmi široce.²⁰ Dle Davida Elischera by se zákonodárce neměl bát diskontinuity a neměl by činit rozdíl v odškodňování majetkové a nemajetkové újmy.²¹

2.3. Náhrada při újmě na přirozených právech člověka

V předchozím bodu bylo rozebráno ustanovení, které se vztahuje k náhradě nemajetkové újmy obecně. Po této obecné úpravě přichází speciální ustanovení, která podrobně upravuje náhradu újmy na přirozených právech člověka, která pod ní spadá. Dle § 2956 NOZ povinnost odčinit nemajetkovou újmu vzniká škůdci, pokud poruší přirozené právo, chráněné první částí zákona, (viz např. již zmíněný § 81 NOZ).

¹⁶ Starý občanský zákoník mezi újmou na jmění a nemajetkovou újmu v ustanoveních upravujících odpovědnosti za škodu nerozlišoval. Ustanovení § 420 OZ pouze stanovilo, že každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. § 444 OZ také mluví o škodě, nikoli újmě na zdraví, ačkoli o škodu *stricto sensu* nejde. Jiné nemajetkové újmy dle tehdejší úpravy nebyly hrazeny dle ustanovení o náhradě škody, nýbrž dle speciálních ustanovení např. § 13 a § 19b OZ. In ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. *Právní rádce*, 2007, č. 12, s. 4.

¹⁷ § 253 BGB „*Wegen eines Schadens, der nicht Vermögensschaden ist, kann Entschädigung in Geld nur in den durch das Gesetz bestimmten Fällen gefordert werden.*“

¹⁸ MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 24.

¹⁹ Důvodová zpráva..., s. 563.

²⁰ Tamtéž, s. 564.

²¹ ELISCHER, David. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva. *Právník*, 2008, č. 10, s. 1101-1106.

Jako nemajetková újma musí být odčiněna i způsobené duševní útrapy. Tento pojem je nově zavedený NOZ a zatím není zcela jasné, jak bude v soudní praxi vykládán. Dle komentáře k NOZ bylo zákonodárcovým cílem odčinění jakýkoli negativních projevů v nemateriální sféře poškozeného. Můžeme je definovat jako vnitřní mučivé pocity, které mohou a nemusí být spojené s tělesným zraněním. Mohou být doprovázeny fyzickými příznaky jako je koktání, třes, skřípání zubů apod. Modelovým případem je zraněný profesionální sportovec, kterému zranění ohrozilo slibně rozjetou kariéru. Jde o zásah do základu osobnosti, po kterém poškozený možná bude muset přehodnotit svoje dosavadní životní postoje. Jako další příklady lze uvést duševní deprese během léčby, odloučení od rodiny, potrat, pocit méněcennosti atd. Jedná se o veličinu velmi těžce prokazatelnou, což může vyvolávat skepsi o jejich pravosti.²² Pojem musíme vykládat s pomocí principu přiměřenosti.²³ Velmi krátká duševní nepohoda nebo zanedbatelné intenzity by odškodněna být neměla. Pro stanovení výše bolestného je podstatné, že lze uvažovat o zahrnutí pojmu další nemajetkové újmy ve smyslu § 2958 NOZ pod tento pojem.²⁴

Další novinkou je podrobná úprava způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění (§ 2957 NOZ). To musí být stanoveno s přihlédnutím k okolnostem zvláštního zřetele hodným (úmyslné způsobení újmy, újma způsobená lstí, pohrůžkou...). Výčet je demonstrativní, jak naznačuje formulace „jiné obdobně závažné důvody.“ Ustanovení tak reflektuje judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu.²⁵ Zásadním kritériem pro stanovení výše náhrady je míra zavinění škůdce. Kritérium zdůrazňuje sankční povahu odškodnění, protože potřeba finanční satisfakce narůstá s mírou zavinění škůdce. Křivda, za kterou má přijít zadostiučinění je jistě větší, pokud člověk byl zraněn škůdcem úmyslně a navíc třeba ze zavrženíhodné pohnutky. Toto ustanovení zohledňuje pouze okolnosti na straně škůdce.

Ty na straně poškozeného jsou upraveny v § 2918 NOZ. Ustanovení se aplikuje, pokud se újma zvětšila v důsledku okolností, které se přičítají poškozenému.²⁶ Protože tato ustanovení nastavují faktory, které ovlivňují výši bolestného, je o nic podrobněji pojednáno v kapitole 4.

Specifickým ustanovením je přechodné ustanovení v § 3079 odst. 2 NOZ. Nerozhodl-li soud do nabytí účinnosti soud o právu náhradu újmy na zdraví vzniklé porušením povinnosti

²² BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1701-1702 (§ 2956 NOZ).

²³ Neboli princip proporcionality. Tento princip Ústavní soud formuloval ve svém nálezu ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03. Princip proporcionality je moderním ústavním nepsaným pravidlem a obecnou zásadou právní. V žádném předpisu ho sice výslovně zmíněný nenajdeme, přesto se v naší právní kultuře beze zbytku uplatňuje nebo by se alespoň uplatňovat měl. V jeho světle musíme interpretovat nejen Listinu, ale všechny jednotlivé právní předpisy včetně bodové vyhlášky. Porušením pravidla proporcionality může být porušeno právo na spravedlivý proces (článek 36 Listiny). Soudy tedy musí dbát toho, aby přiznaná výše náhrady byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou částkou a způsobenou škodou existoval vztah přiměřenosti.

²⁴ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1701-1702 (§ 2956 NOZ).

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2006, sp. zn. NS 30 Cdo 2919/2006; usnesení Ústavního soudu ze dne 20. května 2002, sp. zn. ÚS IV. ÚS 315/01.

²⁶ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1703 (§ 2957 NOZ).

stanovené právními předpisy, může poškozený soudu navrhnout, aby nemajetková újma byla přiznána podle pravidel stanovených v NOZ. Soud návrhu vyhoví, pokud jsou pro to mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele (§ 2 odst. 3 NOZ). Mezi důvody zvláštního zřetele hodné by například patřilo, že použití kritérií dle starého občanského zákoníku by bylo v rozporu s dobrými mravy.²⁷ Toto ustanovení je zásadní v tom, že umožňuje přiznat náhradu nemajetkové újmy i v případech, kdy to dosavadní předpisy neumožňovaly. Tomu bude například u dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 NOZ. Soudu je umožněno podle pravidel rozhodnout i v případě, kdy sice dosavadní předpisy institut upravovaly, ale úprava byla odlišná (opět například bolestné).²⁸

²⁷ Dle důvodové zprávy..., s. 597, to jsou především případy, kdy někdo škodu způsobil úmyslně z touhy ničit, nebo z jiné zvlášť zavržením hodné pohnutky.

²⁸ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 2029 (§ 3079 NOZ).

3. Odškodnění nemajetkové újmy při újmě na zdraví v České republice

3.1. Náhrada při ublížení na zdraví- odškodnění bolesti

Klíčovým ustanovením pro odškodnění bolesti je § 2958 NOZ, který formuluje postup v případě ublížení na zdraví. Poškozený má nárok na odškodnění vytrpěných bolestí, dalších nemajetkových újem a na ztížení společenského uplatnění, pokud vznikla poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného. Kritéria stanovení výše bolestného jsou definována velmi obecně. Náhrada má být určena tak, aby nemajetkovou újmu v důsledku poškození zdraví plně vyvažovala, a pokud ji nelze takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Znění ustanovení působí tak, že zásady slušnosti jsou kritériem subsidiárním, pomocným. Nicméně dle autorů komentáře by se měly oba způsoby prolínat. Slušnost se zapojuje o to víc, o kolik máme méně objektivních kritérií.²⁹ Tato újma se nahrazuje vždy v penězích. Účelem toho ustanovení je poskytnout přiměřené zadostiučinění za všechno utrpení a strádání, které poškozený utrpěl v důsledku ublížení na zdraví. Určení výše odčinění nemůže být zcela libovolné, protože platí zásada právní jistoty a předvídatelnosti dle § 13 NOZ. Soud by měl tedy v obdobných případech přiznávat obdobné částky.

S přijetím této nové úpravy proběhla diskuze, zda se jedná o tři samostatné nároky, jako tomu bylo doposud. Autoři Tomáš Doležal a Petr Lavický ve svém článku vyslovují názor, že by se mohlo jednat o jeden celistvý nárok a pojmy bolestné, ztížení společenského uplatnění a nemajetkové újmy jsou pouze pomocnými. Diskontinuitu s předchozí právní úpravou podporují následující argumenty: zákonodárce přidal nový pojem další nemajetkové újmy, přechod od tabulkového systému k volné úvaze soudu a deklarace odklonu od starého občanského zákoníku a příklonu k ABGB a BGB v důvodové zprávě.³⁰ Pokud budou vykládány jako jeden celistvý nárok, byly by navíc akcentovány zásady deliktního práva: obsah a rozsah škodního jednání, vzniklá nemajetková újma má být odškodněna plně a spravedlivě, cílem odčinění újmy je následně odškodnit za zásah jednou celkovou částkou, která pokrývá všechny aspekty zásahu do integrity člověka (i mimo újmy na zdraví). Podle autorů článku je možné tímto způsobem možné snadněji docílit spravedlivého odškodnění.³¹ S tímto přístupem se ztotožňují i autoři komentáře.³² Je potřeba vzít v úvahu, že pokud by se nově jednalo o jeden nárok, ta část judikatury, která

²⁹ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1707- 1709 (§ 2958 NOZ).

³⁰ DOLEŽAL Tomáš, LAVICKÝ Petr. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, 2014, č. 10, s. 358. Obdobně je konstruováno bolestné („Schmerzensgeld“) v Rakousku. O jeho způsobu stanovení blíže v kapitole 4.

³¹ Tamtéž.

³² BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1707 (§ 2958 NOZ).

vycházela koncepce dílčích nároků, by mohla být překonaná.³³ Pokud přece jen bude ustanovení vykládáno kontinuálně s předchozí úpravou, budou se muset při stanovení výše nároky důsledně odškodňovat zvlášť a nesmí se překrývat.

Dále je třeba podívat se na problematiku i z hlediska procesního práva. V případě tří různých nároků by žalobce totiž musel vymezit, jakou částku konkrétně požaduje za bolestné, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy. Pokud by chtěl v průběhu řízení požadované částky za jednotlivé nároky změnit, jednalo by se spíše než o doplnění, o změnu žaloby, která vyžaduje souhlas soudu § 95 odst. 1 OSŘ.³⁴ Dále je nutné vzít v úvahu otázku vázanosti nároku soudem v souladu s § 153 odst. 2 OSŘ. Pokud by rozhodování o nemajetkové újmě na zdraví nebylo pod něj podřazeno, nemohl by soud přiznat více, než je požadováno, nebo rozvrhnout požadované částky za tři samostatné nároky jinak. Toto by poškozenému velmi ztížilo situaci při uplatnění nároku.³⁵

Domnívám se, že argumenty pro diskontinuitu a konstrukci jednoho celistvého nároku jsou silnější: zavedení pojmu dalších nemajetkových újem, příklon k ABGB, kde je bolestné konstruováno jako jeden nárok spolu se ztížením společenského uplatnění (více viz kapitola 4), akcentace zásad deliktního práva a usnadnění situace poškozeného při uplatnění nároku. Nemajetková újma v souvislosti se zásahem do zdraví je jednotná. Není důvod pro to, aby bylo konstruováno přiměřené zadostiučinění jako více nároků. Je však otázkou, ke kterému přístupu se přikloní aplikační praxe.

Zákonná definice bolesti dle současného právního stavu neexistuje. Se svojí definicí přichází naučné slovníky nebo například *International Association for the Study of Pain*, která ji definuje jako nepříjemný sensorický a emoční zážitek spojený se skutečným nebo potenciálním porušením tkáně.³⁶ Komentář k NOZ přináší další definici bolesti: „*subjektivní nepříjemný pocit, psychický stav, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů (fyzická bolest), může však mít čistě psychické příčiny (psychická bolest, duševní útrapy). Bolest může mít i vnější projevy (pláč, grimasy, sevřené hrdlo, sucho v ústech, zvýšené pocení, potíže s dýcháním apod.) Bolest může být akutní nebo chronická.*“³⁷ Bolestným by se měla nově odškodňovat pouze fyzická bolest. Pod pojem další nemajetkové újmy by se měla subsumovat bolest psychická a jiné duševní útrapy, jejichž povaha byla popsána v předchozí

³³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. NS 32 Odo 132/2005. Ten potvrzuje existenci dílčích relativně samostatných nároků, jejichž vznik není většinou totožný. Tento závěr je mimo jiné vyvozen z toho, že vznik nároku na bolestné a nároku na ztížení společenského uplatnění není totožný.

³⁴ DOLEŽAL: *Pojetí náhrady nemajetkové újmy...*, s. 358.

³⁵ Tamtéž. Například žalobce by požadoval 50.000,- Kč jako bolestné a 250.000,- Kč za ztížení společenského uplatnění. Nicméně pokud by soud byl přesvědčen, že žalobci náleží 100.000,- Kč jako bolestné a 200.000,- Kč na ztížení společenského uplatnění, nemohl by přiznat celkovou částku 300.000,- Kč, avšak pouze 250.000,- Kč a částku co do 50.000,- Kč zamítnout.

³⁶ *LASP Taxonomy*. [online]. iasp-pain.org, 22. května 2012, [cit. 7. 1. 2015]. Dostupné na: <http://www.iasp-pain.org/Taxonomy?navItemNumber=576#Pain>.

³⁷ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1707 (§ 2958 NOZ).

podkapitole. Jako příklad dalších nemajetkových újem v souvislosti s újmou na zdraví komentář uvádí „*strach o život, úzkost v době léčení, strach z komplikací nebo z další operace, starost o budoucnost (strach z následků zranění), duševní deprese během léčby, šok ze zranění, odloučení od rodiny (zvláště od dětí či od rodičů) v průběhu dlouhé hospitalizace, potrat, pocit méněcennosti apod.*“³⁸

Výše bolestného má být přizpůsobena na jedné straně konkrétním případům, na straně druhé je tu nutnost objektivního měřítka, za účelem zamezení nerovností a naplnění principu právní jistoty. Důvodem, proč se odborná veřejnost nemůže shodnout, jak bolestné vyměřovat je, že bolest není objektivně měřitelná, jedná se o subjektivní pocit člověka. Základní kritéria k určení jeho výše jsou různá v případě fyzické a psychické bolesti. V případě fyzické bolesti lze dále podpůrně vycházet ze zrušené odškodňovací vyhlášky z roku 2001, která jako kritéria stanovení měla rozsah, způsob ublížení na zdraví a jeho závažnost. Z těchto kritérií lze dospět k závěru, jak byla bolest intenzivní a jak dlouho trvala. Kvantifikovat psychickou bolest, která se odškodňuje v rámci dalších nemajetkových újem, je ještě náročnější. Vycházet by se opět mělo z objektivních okolností, primárně z druhu a rozsahu ublížení na zdraví. Jako pomocné kritérium mohou sloužit další objektivně zjistitelné skutečnosti- jak dlouho čekal poškozený na pomoc, ač věděl, že jeho stav vyžaduje okamžité ošetření, jestli při léčení nastaly komplikace. To jak lidé vnímají subjektivně bolest nelze brát příliš v potaz, protože vnitřní zpracování pocitů je těžko ověřitelné. Konečné ohodnocení záleží na znalci a konečné určení jeho výše v případě sporu náleží soudu.³⁹

Podrobně o kritériích, která mohou připadat v úvahu pro stanovení výše nároku, bude pojednáno v kapitole 5, která se věnuje první hypotéze více do hloubky.

3.2. Promlčení, vznik a zánik nároku

Promlčecí lhůta počne běžet v okamžiku, kdy se oprávněný dozví, nebo mohl a měl dozvědět o újmě na zdraví, a kdo za ní odpovídá. Tyto dvě podmínky musí být splněny kumulativně (§ 620 odst. 1 NOZ). Výjimku stanovuje pouze § 622 NOZ, které chrání nezletilého nespovědného. Pro něj počne běžet lhůta až nabytím plné svéprávnosti, nebo ustanovením opatrovníka.⁴⁰

Převažující názor právní nauky je, že dle NOZ vniká nově při újmě na zdraví pouze jeden nárok a pojmy bolestné, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy jsou pouze

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž, s. 1708.

⁴⁰ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK: *Občanský zákoník I: komentář...*, s. 2240 (§ 636 NOZ).

pomocné.⁴¹ Náhrada nemajetkové újmy na zdraví je specifická tím, že se musí najednou nahradit veškeré bolesti a veškeré ztížení společenského uplatnění, které vzniklo.

S tímto problémem také souvisí okamžik vzniku nároku a počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty. Do účinnosti NOZ byl rozhodující pro vznik nároku na bolestné okamžik ustálení bolestivých stavů (některé vznikly při úrazovém ději, jiné při léčení) a okamžik ukončení léčení. Od tohoto bodu bylo možné provést ohodnocení bolesti lékařem.⁴² Pro ztížení společenského uplatnění se jednalo o celkové ustálení zdravotního stavu, tak aby bylo možné trvalé následky lékařsky ohodnotit.⁴³ Pokud se nově bude jednat o jeden celistvý nárok, domnívám se, že by se měl začít promlčovat od okamžiku, kdy bude možné nárok celkově vyčíslit. Pokud by hrozilo promlčení, mohl by poškozený podat žalobu na určení, že škůdce je odpovědný za všechny zdravotní následky a bolesti vzniklé v důsledku jeho škodního jednání obdobně jako je tomu v Rakousku (více viz kapitola 4).

Pokud by byl přece jen § 2958 NOZ vyložen tak, že se jedná o 3 relativně samostatné nároky, potom by se dle mého názoru musely i samostatně promlčovat a uplatňovat obdobně jako tomu bylo za účinnosti starého občanského zákoníku.

Samozřejmě je zásadní, k jakému názoru se připojí Nejvyšší soud, který v jím schválené Metodice stále považuje bolestné a ztížení společenského uplatnění za 2 různé nároky, protože je zařadil do různých příloh a určují se dle různých kritérií. Dalším nemajetkovým újmám se nevěnuje vůbec.

Není sporu o tom, že se dle § 636 odst. 3 NOZ právo na náhradu bolestného nepromlčuje v objektivní promlčecí lhůtě. Platí pouze subjektivní lhůta, která je tříletá (§ 629 odst. 1 NOZ). Tato lhůta dohodou stran nelze zkrátit (§ 630 odst. 2 NOZ), pouze prodloužit. Zákodárce tím zdůrazňuje, že zdraví patří k nejdůležitějším právním statkům a proto požívá nejvyšší ochrany.⁴⁴

3.3. Odškodnění bolesti v pracovním právu

Základním východiskem je, že zákoník práce se místo NOZ uplatní v případě, kdy újma na zdraví vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu, pokud vznikla při plnění pracovních úkolů, nebo v přímé souvislosti s nimi. Podobné platí pro nemoc z povolání (§ 269 odst. 1 a 2 Zákoníku práce).

NOZ ve svém § 3080 bod 237 a 238 zrušil odškodňovací vyhlášku z roku 2001. Problém způsobilo, že Zákoník práce v tomto ohledu novelizován nebyl a stále na ní ve svém

⁴¹ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1707 (§ 2958 NOZ). Nebo In DOLEŽAL, LAVICKÝ: *Pojetí náhrady nemajetkové újmy...*, s. 358. Nebo In PAVELEK, Ondřej: *Náhrada nemajetkové újmy*. Brno, 2015. Diplomová práce Kateřina Ronovská, s. 69.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2008, sp. zn. 25 Cdo 676/2007.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. července 2011, sp. zn. 21 Cdo 752/2010.

⁴⁴ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1706 (§ 2958 NOZ).

§ 394 odst. 2 odkazoval s tím, že se má do doby účinnosti zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, stále aplikovat. Z toho vznikl v praxi interpretační problém. K jeho vyřešení vydalo společné stanovisko i Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zdravotnictví, kde vyslovilo právní názor, že vyhláška je stále aplikovatelná.⁴⁵

Ministerstva opřela svůj právní názor o tyto argumenty: NOZ nemá právní sílu rušit ustanovení jiného zákona. Dále má být NOZ (konkrétně i jeho zrušovací § 3080 vykládáno v souladu s § 3029 odst. 2 NOZ. Dle tohoto ustanovení nemají být dotčena ustanovení předpisů práva veřejného ani ustanovení upravující zvláštní soukromá práva. Dle této zásady je třeba vykládat i § 394 odst. 2 ZP. Pokud chtěl zákonodárce opravdu zrušit odškodňovací vyhlášku i pro pracovně právní vztahy, měl to učinit výslovně v zákoně č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s rekodifikací soukromého práva.⁴⁶ S tímto souhlasili i zástupci obou pojišťoven, které jsou zákonnými pojistiteli dle vyhlášky č. 125/2013 Sb. Výsledek byl, že do října 2015 probíhalo odškodňování pracovních úrazů dle zrušení bodové vyhlášky.⁴⁷

Dle mého názoru jsou v tomto případě protiargumenty pro neaplikaci zrušené vyhlášky silnější. S těmito se velmi dobře vypořádal komentář k NOZ. Zprvce pokud zákon zruší jiný předpis, může zároveň stanovit, že se tento bude nadále aplikovat pro určitou výšeč právních vztahu. Takto NOZ učinil například, co se týče zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, (§ 3080 bod 163 NOZ a § 3050 NOZ).⁴⁸ Zadruhé myslím, že místo § 3029 odst. 2 NOZ je příhodnější aplikace odstavce 1, který řeší situaci, pokud se jiné právní předpisy dovolávají aplikace ustanovení, které NOZ zrušil. V tomto případě NOZ nastupuje na jejich místo. Místo bodové vyhlášky, které se § 394 odst. 2 ZP dovolával, se tedy mohl aplikovat § 2958 NOZ. Nad všemi těmito argumenty by postavila zastřešující právní zásadu rovnosti, ochranu právního postavení zaměstnance. Komentář navíc ještě zmiňuje zásadu procesní ekonomie a bezrozpornosti právního řádu.⁴⁹ Dle mého přesvědčení je smysluplnější výklad ve prospěch zachování jednoty odškodňování újmy na zdraví, než se snažit za každou cenu účelovým výkladem zavést dvoukolejnost.

Tato nejasná situace, kdy teorie zavrhl používání staré vyhlášky, ale dle praxe dále se používala, byla ukončena v říjnu 2015 novelou zákoníku práce (§ 271c odst. 2) a vydáním nařízení č. 276/2015 Sb.

⁴⁵ DANDOVIÁ, Eva. *Stanovisko* [online]. zdravotnickepravo.info, [cit. 6. února 2016] <http://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/02/stanovisko7.pdf>.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ BEK, Jaroslav. Odškodňování pracovních úrazů po nabytí účinnosti občanského zákoníku. Systém ASPI stav ke dni 2. 1. 2016: LIT46731CZ.

⁴⁸ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1713- 1714 (§ 2958 NOZ).

⁴⁹ Tamtéž.

Etiologický přístup,⁵⁰ ze kterého nařízení vychází, nepřináší mnoho nového a v oblasti odškodnění bolesti je v podstatě modernizovanou verzí ze zrušené vyhlášky nebo Metodiky. Tento přístup stanovení výše bolestného je podrobněji rozepsán v kapitole kritéria pro stanovení výše bolestného. Na rozdíl oproti Metodice nalezneme v Příloze 2 navíc například nemoci z povolání nebo počet bodů se za některá zranění lehce liší. Další podstatnou změnou je zvýšení hodnoty bodu z původních 120,- Kč na 250,- Kč, která se tímto přibližuje Metodice Nejvyššího soudu, ale není oproti ní bohužel stanovena flexibilně.⁵¹

Výhodou nařízení může být, že stanovuje minimální odškodnění (§ 271c ZP), které zaměstnanec obdrží, a rychlost samotného odškodnění. Pro případ soudního řízení je dále využitelný § 271s ZP, dle kterého soud může odškodnění vypočtené dle nařízení přiměřeně zvýšit. Ustanovení nezmiňuje, že tak má učinit pouze ve výjimečných případech jako tomu bylo například dle odškodňovací vyhlášky nebo dle § 388 ZP.

Přesto jsem názoru, že nevýhody nové úpravy převažují. Jako největší problém vidím nastavenou dvoukolejnost. Poprvé, byla nastavena účelovým výkladem NOZ a Zákoníku práce, poté byla potvrzena novým nařízením. Domnívám se, že je neudržitelné, aby za pracovní úraz a za úraz vzniklý z volnočasových aktivit byly přiznávány rozdílné částky i kdyby rozdíl neměl být výrazný. Stále by byl ohrožen ústavní princip rovnosti. I když „garantované“ minimální odškodnění může být výhodou, je také třeba vzít v úvahu, že závazným předpisem stanovené minimální bolestné nedokáže plně zohlednit jednotlivé okolnosti daného případu.

Vypočtené bolestné dle nařízení je základ, ale myslím, že výsledek by měl stejně porovnat s vypočteným bolestným dle Metodiky a pravidlem plného odškodnění a zásad slušnosti dle § 2958 NOZ. Stejný systém by se mohl aplikovat i naopak (dle nařízení by náležela za stejný úraz vyšší částka než dle Metodiky), takže by poškozenému vždy náleželo to vyšší odškodnění.⁵²

Do úvahy připadá ještě varianta, že by se poškozený po obdržení základního odškodění dle nařízení domáhal odškodnění navíc i na základě § 2958 NOZ.⁵³ Tady dle mého názoru cesta nevede, protože bychom narazili na procesní překážku *ne bis in idem* podobně, jako tomu bylo v souvislosti se vztahem § 13 OZ a § 444 OZ, kdy nakonec soudy dovodily, že tento postup není

⁵⁰ Etiologický přístup znamená, že se zohledňuje příčina vzniku bolesti. Viz KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 3. vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1985, s. 150.

⁵¹ KADLUBIEC, Vojtěch. Odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Systém ASPI stav ke dni 2. 1. 2016: LIT162903CZ.

⁵² MALIŠ, Daniel. *Dvojkolejná úprava výše náhrada nemajetkové újmy na zdraví v čem spočívá a co s ní?* [online]. epravo.cz, 15. prosince 2015 [cit. 6. února 2016]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-čem-spočívá-a-co-s-ní-99895.html>.

⁵³ Tamtéž.

možný.⁵⁴ Další související problém je, že by si zaměstnavatelé museli dojednávat soukromá připojištění speciálně pro tento případ.

Myslím, že než překomplikované výklady by bylo vůbec nejlepší nové nařízení zrušit, aby se i pracovní úrazy řídily beztabulkovým systémem dle NOZ s podpůrnou aplikací Metodiky.

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007 a Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. května. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010.

4. Odškodnění nemajetkové újmy při újmě na zdraví v Rakousku

Komparaci s rakouskou právní úpravou jsem si vybrala z důvodu, že tvůrci NOZ inspiraci rakouským ABGB sami v důvodové zprávě deklarují a vzhledem ke společné historii našich států.⁵⁵ Bolestnému v Rakousku se bude věnovat tato kapitola, aby byly popsány základy právní úpravy. Dále budou jednotlivá kritéria vzniklá v judikatuře rozebrána v podkapitolách zabývajících se do detailu jednotlivými hledisky, ke kterým je vhodné v případě stanovení výše bolestného přihlížet nebo nepřihlížet.

Oproti NOZ je v rakouském ABGB podána v § 1293 zákonná definice škody. Škodou se dle ABGB rozumí každá újma, která byla jinému způsobena na jmění, na právech, nebo na osobě. Od této odlišujeme ušlý zisk, který bychom mohli očekávat při obyčejném běhu věcí. Z definice vidíme, že rakouský zákonodárce pod pojem škoda zahrnuje jak majetkovou škodu („*Vermögensschaden*“), tak i nemajetkovou újmu („*ideelle Schaden*“), jak těmto pojmům rozumíme dle českého práva.

Problematické je, že ABGB neobsahuje ustanovení obdobné § 2894 NOZ, které by nám říkalo, v jakých případech se obecně nemajetková újma hradí. V této části nejsou právní teorie a judikatura jednotné. Většinový názor je, že nemajetková újma se hradí, pouze pokud to zákon výslovně stanoví (např. náhrada nemajetkové újmy na zdraví dle § 1325 ABGB). Výjimku z tohoto obecného pravidla tvoří podle judikatury případy, kdy je újma způsobena hrubým zaviněním („*Grobes Verschulden*“) a v některých závažných případech se odškodňují duševní útrapy blízkých příbuzných při usmrcení, nebo závažném poškození zdraví („*Trauerschmerzen*“).⁵⁶

Tento přístup vychází z výkladového stanoviska OGH,⁵⁷ podle kterého by se nemajetková újma měla kompenzovat jen v zákonem stanovených případech. Ernst Karner se domnívá, že tento přístup se rozchází s jazykovým zněním zákona, a že pro tento výklad není normativní základ. Podle něj je přístup rakouského soudu ovlivněn přijetím § 253 německého BGB, které materii upravuje obdobně jako ve stanovisko soudu.⁵⁸ Jasně v situaci by měla udělat novela ABGB, podle které by se nemajetková újma měla hradit vždy.⁵⁹

Ustanovení § 1325 ABGB reguluje samotnou náhradu při újmě na zdraví. Poškozenému náleží bolestné („*Schmerzensgeld*“), které v rozporu s doslovným překladem podle judikatury

⁵⁵ Důvodová zpráva..., s. 2.

⁵⁶ KARNER Ernst. In KOZIOL Helmut a kol. (ed.). *Kurzkommentar zum ABGB*. 3. vydání. Wien: Springer, 2010, s. 1448 (§ 1293 ABGB).

⁵⁷ Der Oberste Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr Rakouska). Rozhodnutí pléna OGH ze dne 1. dubna 1908, GIUNF 4185.

⁵⁸ KARNER, Ernst. Ochrana osobnosti v Rakousku a v Evropě. In ZOUFALÝ, Vladimír (ed). Sborník Karlovarské právnícké dny. Praha: Leges, 2013, s. 662.

⁵⁹ KOZIOL, Helmut a kol. *Österreichisches Haftpflichtrecht Bd 3*. 3. vydání. Wien: Manz, 2014. s. 358. Citováno dle PAVELEK: *Náhrada nemajetkové újmy...*, s. 20.

zahrnuje zároveň i ztížení společenského uplatnění,⁶⁰ ztrátu požitku ze života a všechna znevýhodnění plynoucí z poškození zdraví.⁶¹

Oproti NOZ je v tomto ustanovení zároveň stanovena i náhrada majetkové újmy, která s poškozením zdraví souvisí. Konkrétně náklady na léčbu, na zvýšené potřeby poškozeného, náklady na jeho péči, ušlý zisk a výdělek ucházející do budoucna. Nicméně tyto nároky jsou na bolestném nezávislé, takže pokud jeden nárok není přiznán, nebrání to přiznání druhého.⁶² Nárok na bolestné vzniká, ať už došlo k porušení zákona nebo smlouvy a co se týče zavinění, postačí nedbalost nevědomá.⁶³ Zdraví je hodnota, která požívá nejvyšší ochrany, proto ustanovení chrání integritu člověka komplexně: jak před fyzickou újmou, tak újmou psychickou, protože obojí se považuje za poškození lidského těla.⁶⁴ U nás by tato psychická újma pravděpodobně spadala pod další nemajetkové újmy a jiné duševní útrapy.

Co se týče kritérií, ke kterým by se mělo přihlížet při stanovení výše bolestného, rakouský zákonodárce nepodává ani základní vodítka jako jsou v NOZ plné odčinění újmy a zásady slušnosti. Také není stanovena maximální výše zadostiučinění. Vše zákonodárce ponechává na uvážení soudci. Výhodou právní úpravy Rakouska je, že tento systém bez závazných tabulek mají zavedený už dlouhodobě a praxe si v důsledku toho již našla svá kritéria, ke kterým přihlíží. Bohužel však v Rakousku neexistuje obdobná bezplatná databáze jako německé tabulky bolestného („*Schmerzensgeldtabelle*“), která obsahuje přes 2.200 typů zranění a částku, která byla za ně přisouzena.⁶⁵ Je však možné najít si dle konkrétního soudu denní sazbu bolestného, kterou přiznává.⁶⁶

Sazby bolestného („*Schmerzensgeldsätze*“) jsou pomůckou, kterou si soudy ulehčují výpočty bolestného. Tuto metodu vymyslel v 70. letech 20. století vídeňský soudní lékař Wilhelm Holzabek. Metoda spočívá v klasifikaci bolesti na lehkou, střední, těžkou a nesnesitelnou bolest. Lehká bolest poškozeného rozptyluje, ale snižuje schopnost koncentrace, od střední bolesti se může poškozený odpoutat pouze částečně a není schopen některých činností, těžká bolest

⁶⁰ HINTEREGGER, Monika. In KLETECKA Andreas, SCHAUER Martin (ed.). ABGB-ON. Wien: Manz, 2010, s. 12-13 (§ 1325 ABGB). Ke ztížení společenského uplatnění se navíc vztahuje § 1326 ABGB, který upravuje náhradu nemajetkové újmy při nevratném zohydění, které je způsobeno zlým nakládáním.

⁶¹ DANZL: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1546- 1547 (§ 1325 ABGB).

⁶² HINTEREGGER: *ABGB-ON...*, s. 5- 12 (§ 1325 ABGB). Rozhodnutí OGH ze dne 4. dubna 1967, sp. zn. 4 Ob 515/67.

⁶³ Schadenersatzrecht [online]. Rechteinfach.at, [cit. 9. února 2016]. Dostupné z: http://www.rechteinfach.at/schadenersatzrecht/#_Toc302318742.

⁶⁴ DANZL: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1537 (§ 1325 ABGB).

⁶⁵ *Welchen Anspruch haben Sie und welcher Anwalt ist der Richtige?* [online]. Schmerzensgeld.info, [cit. 9. února 2016]. Dostupné z: <http://schmerzensgeld.info/default.aspx>.

⁶⁶ *Schmerzensgeld* [online]. Jusline.at, [cit. 9. února 2016]. Dostupné z: <https://www.jusline.at/schmerzensgeld.html>. V Česku se zatím nic obdobného nechystá. Pouze ke ztížení společenského uplatnění je aplikace na webu www.ztizeni.cz, která je provozována soukromou osobou a za úplaty.

poškozeného zcela ovládá, není se od ní schopen odpoutat a nakonec nesnesitelná bolest nastává v extrémních případech.⁶⁷ Každý typ bolesti odpovídá určitému počtu euro za den:

Tabulka č. 1

Lehká bolest	100 až 120 eur za den
Střední bolest	150 až 220 eur za den
Těžká bolest	300 až 350 eur za den
Nesnesitelná bolest	350 až 400 eur za den

Tento systém umožňuje sestavit časový průběh bolesti, kdy znalec určí, kolik dní trpěl poškozený jakou bolestí. Nejedná se o přesnou metodu výpočtu, nýbrž o pomůcku ohodnocení. Záleží potom už na konkrétním soudu a okolnostech daného případu, jaké odškodnění poškozený dostane. Výhodou také je, že tato metoda se oproti etiologickému přístupu jeví jako relativně srozumitelná i laikům. Ač jde o velmi užitečný prostředek, je v literatuře a judikatuře opakovaně zdůrazňováno, že se nemůže jednat o jedinou metodu pro stanovení bolestného. Jedná se o první prostředek orientace při stanovení výše nároku. Nezohlednění okolností jednotlivého případu by bylo nepřijatelné.⁶⁸

Rakouská judikatura dle mého názoru více akcentuje satisfakční smysl bolestného, protože se obecně přiznávají nižší částky než v Čechách. Vzhledem k tomu, že újma na zdraví nahradit nelze, poskytuje se přiměřené zadostiučinění, za tím účelem, aby poškozený mohl překonat nepohodlí, na bolest zapomenout, zmírnit smutek způsobený poškozením zdraví a nalézt zpátky radost ze života, kterou díky bolestem ztratil. Kromě satisfakční funkce má bolestné ještě funkci prevenční a s určitými výhradami podle některých autorů funkci sankční.⁶⁹

Ondřej Pavelek ve své diplomové práci uvádí příklad, kde porovnává podobné zranění a přiznané odškodnění v Čechách dle odškodňovací vyhlášky z roku 2001, Rakousku a jaké zadostiučinění by u nás mohlo být teoreticky přiznáno dle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy. Oba případy jsou obdobného charakteru, kdy se jedná o mladého poškozeného, který je díky úrazu absolutně vyřazen ze všech sfér života.⁷⁰

Ze srovnání můžeme vyčíst, že v Čechách za obdobný příklad dostal poškozený skoro dvakrát vyšší celkové zadostiučinění (bolestné a ztížení společenského uplatnění). Musíme zároveň vzít v úvahu, že při rakouských cenách si poškozený za tu samou částku koupí méně než u nás, takže toto zadostiučinění má teoreticky ještě nižší „hodnotu.“ Dalším z argumentů, proč

⁶⁷ KERSCHNER, Ferdinand. *Schmerzensgeld: Kommentar und Judikatur*. 1. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 99.

⁶⁸ Tamtéž. Ve shodě HINTEREGGER: *ABGB-ON...*, s. 13 (§ 1325 ABGB).

⁶⁹ KERSCHNER: *Schmerzensgeld: Kommentar...*, s. 24.

⁷⁰ PAVELEK: *Náhrada nemajetkové újmy...*, s. 67.

byla přiznaná částka v Čechách vyšší, může být, že podle bodové vyhlášky jsou bolestné a ztížení společenského uplatnění dva různé nároky. Poslední příčinou by dle mého názoru mohlo být, že v Čechách je více akcentován i prevenční a sankční smysl bolestného.

Tabulka č. 2⁷¹

	Česká Republika	Rakousko
Spisová značka	rozhodnutí NS ze dne 20. prosince 2006, sp. zn. 25 Cdo 3147/2005	rozhodnutí OGH ze dne 18. dubna 2002, sp. zn. 2 Ob 237/01 v
Stručný skutkový stav	Muž, 23 let, úraz při autonehodě	Muž, 21 let, úraz na dálnici
Diagnóza	Poranění, která zanechala na jeho zdraví trvalé následky, v jejichž důsledku je zcela vyřazen ze společenského, kulturního a rodinného života. Je trvale nepohyblivý, odkázán na lůžko a na trvalou péči jiné osoby, plně inkontinentní, nemůže mluvit ani číst.	Paraplegie, nepohyblivé dolní i horní končetiny. Dýchání pouze pomocí přístroje. Poškozený plně vnímá svůj stav, což u něj vyvolává psychický tlak a obavu z toho, že v případě výpadku dýchacích přístrojů zemře. Poškozený je plně odkázán na celodenní péči třetích osob, včetně odborného personálu. Předpokládaná délka života je průměrně 10 až 14 let.
Výše bolestného a ztížení společenského uplatnění	Vyhláška č. 440/2001 Sb.	Metodika Nejvyššího soudu
	11.200.000,- Kč	10.000.000,- Kč , po případném mimořádném zvýšení 20.000.000,- Kč (hodnota zmařeného byt' neskončeného
		§ 1325 ABGB
		218.018,50 EUR = cca. 5.886.000,- Kč⁷²

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Při kurzu 27 Kč- 1 Euro (stav únor 2016). [online]. kurzy.cz, [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>.

		života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení dle Metodiky 10.000.000,- Kč, po případném mimořádném zvýšení 20.000.000,- Kč)	

Pokud se však jedná o lehká zranění, dostaneme při komparaci úplně jiné výsledky. Lze vypořádat, že za podobné zranění poškozený v Rakousku dostane sice částku podobnou, ale v měně euro.

Tabulka č. 3

	Česká Republika	Rakousko
	Metodika Nejvyššího soudu	Judikatura
Diagnóza	zlomenina žebra, mnohačetná zlomenina žebra, pohmožděnina hrudníku	silné pohmoždění hrudníku, zlomenina 8. a 9. žebra, oděrky
Bolestné	Položka S2230- 20 b. S224- 10 b., S202 10 b. Celkem 40 b. a bolestné ve výši 4.800,- Kč.	2- 3 dny těžké bolesti, 7- 8 dní střední bolesti, 2 a půl týdne- 3 týdny lehké bolesti. Celkem bolestné ve výši 4.500 Euro (cca 121.500,- Kč). ⁷³
Diagnóza	Vymknutí akromioklavikulárního kloubu- Tossy III, Podvrtnutí a natažení krční páteře	Těžké vymknutí akromioklavikulárního kloubu, odření kůže na noze, různé pohmožděny po celém těle, podvrtnutí krční páteře
Bolestné	S4313- 60 b., S134- 30 b. Celkem 90 b. a bolestné ve výši 10.800,- Kč.	3 dny těžké bolesti, 8- 10 dní střední bolesti, 3- 4 měsíce lehké bolesti. Celkem

⁷³ Rozhodnutí OGH ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. 1 Ob 236/07y. Citováno dle DANZL, Heinz Karl a kol. *Das Schmerzengeld in medizinischer und juristischer Sicht*. 10. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 223.

		bolestné ve výši 13.000,- euro (cca 351.000,- Kč).⁷⁴

Promlčení je v Rakousku konstruováno podobně jako v českém právu. Právo na bolestné se promlčí za 3 roky ode dne, kde se poškozený dozví o škodě a to tom, kdo za ni odpovídá. Oproti Česku existuje dle ABGB objektivní promlčecí doba 30 let od poškození zdraví v případech, kdy poškozený nezná identitu škůdce, nebo byla újma způsobena úmyslným trestným činem, za který hrozí 1 rok odnětí svobody (§ 1489 ABGB). Obdobně jako dle NOZ promlčecí lhůta neběží, pokud nezletilý nemá zákonného zástupce, nebo opatrovníka.⁷⁵ Lhůta počíná běžet buď od vzniku bolesti, nebo u vážnějších zranění od okamžiku, kdy si poškozený uvědomí vážnost poranění.⁷⁶ Tento přístup byl však OGH kritizován, z důvodu, že promlčecí lhůta začne běžet i v případech, kdy poškozený ještě nezná všechny následky, které poškození zdraví vyvolalo, nebo je nemůže vyčíslit. Prostředek k zabránění promlčení v těchto případech je určovací žaloba dle § 228 ZPO.⁷⁷ Škůdce musí být určen odpovědným za všechny budoucí trvalé následky a bolesti vyplývající z jeho škodního jednání. Účinky tohoto rozhodnutí nejsou jednoznačné. Judikatura je v tomto ohledu rozporná v ohledu, zda se rozhodnutí pozastaví promlčení nároků za budoucí následky na 30 let.⁷⁸ Právní nauka se spíše přiklání k tomu, že když se další újma na zdraví do 30 let objeví, je nutné podat žalobu na plnění do 3 let od tohoto okamžiku.⁷⁹ Dále kritizováno, že limit 30 let, kdy má být určovací rozsudek účinný nemá oporu v žádném předpise a analogie je v tomto případě nepřipustná. V tomto případě by podle části právní nauky bylo možné podat žalobu na plnění bez omezení.⁸⁰

Přístup k bolestnému v Česku a Rakousku se přesto v zásadní věci liší. U nás Metodiku sepsala skupina odborníků různých profesí a nakonec jí vzal usnesením na vědomí Nejvyšší soud a doporučuje soudům nižších stupňů, aby z ní vycházely. V Rakousku pomůcku odškodnění vymysleli soudní znalci. OGH ji považuje za dobrý nástroj, avšak nesmí podle něj být použita jako jediná metoda výpočtu a proto apeluje na soudy, aby více akcentovaly konkrétní okolnosti daného případu.

⁷⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 14. července 2011, sp. zn. 2 Ob 63/11w. V částce je částečně zahrnuto i ztížení společenského uplatnění, protože poškozený měl po zranění částečně omezenou pohyblivost v rameni a nadále bolesti v každodenním životě (zvedání nákupní tašky, zůstat delší čas v jedné pozici). Citováno dle DANZL: *Das Schmerzensgeld in medizinischer...*, s. 224.

⁷⁵ DEHN: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1797 (§ 1494 ABGB).

⁷⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 21. října 1987, sp. zn. 8 Ob 30/87.

⁷⁷ Občanský soudní řád Rakouska („*Zivilprozessordnung*“, RGBl č. 113/1895.)

⁷⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 1972, sp. zn. 2 Ob 254/98m.

⁷⁹ KERSCHNER: *Schmerzensgeld: Kommentar...*, s. 181.

⁸⁰ Tamtéž.

Je možné, že s přibývajícím judikaturou se u nás vytvoří také databáze různých poškození zdraví a jaká částka jim odpovídá, obdobně jako je tomu v Německu. Metodika je pro začátek užitečným prostředkem. Nicméně je možné, že se v průběhu let od ní úplně upustí, protože praxe vytvoří dostatek jiných kritérií, která budou pro soudy a při mimosoudním řešení sporů využitelná. Myslím, že zkušenosti z Rakouska pro nás mohou být dobrou inspirací, nicméně jejich systém nelze převzat slepě, ale vždy je nutné zamyslet se nad relevancí každého hlediska.

5. Kritéria pro stanovení výše bolestného

Hlavním tématem této práce jsou hlediska, ke kterým se přihlíží při stanovení výše bolestného. Některá jsou stanovena přímo v zákonné úpravě (peněžitá náhrada, vyvažující plně vytrpěné bolesti a zásada slušnosti). Jiné hlediska nacházíme v pouze podpůrných pramenech (PETL, Metodika), nebo v judikatuře vyšších soudů (zavinění, stanovení výše bolestného pomocí násobku atd.). V této kapitole, ve které řeším hlavní hypotézu, se budu zabývat jednotlivými kritérii z hlediska toho, jakou metodu stanovení výše nabízejí a z hlediska jejich vhodnosti. Také využiji metody komparace s rakouským ABGB. Protože některá hlediska nacházíme ve více pramenech a i obsahově se mohou částečně prolínat, nelze se vyhnout v této kapitole bohužel častějším odkazům.

5.1. Zákonná hlediska

5.1.1. Výklad v souladu se zásadami NOZ

Nesmíme zapomenout, že § 2958 NOZ stejně jako každé jiné ustanovení NOZ musí být vykládáno ve smyslu § 2 NOZ. Výklad musí být ve shodě s ústavním pořádkem zásadami, na nichž tento zákon spočívá, hodnotami, které chrání a dále na interpretaci zákona samozřejmě působí korektiv dobrých mravů. Základní hodnota, kterou NOZ chrání je i lidské zdraví (§ 3 odst. 2 a) NOZ). Ochranu porušeným a ohroženým právům poskytují orgány vykonávající veřejnou moc, není-li stanoveno jinak, bude se jednat o soud. Ve skutkově stejných, obdobných případech má každý právo na to, aby byl jeho případ rozhodnut obdobně jako případ, který již byl v minulosti rozhodnut, nebo na přesvědčivé odůvodnění odchylky. Jelikož obecné § 2958 NOZ k náhradě újmy na zdraví je formováno velmi obecně, bude v tomto případě obzvláště užitečný teleologický výklad, kdy bude soud při interpretaci a pozdější aplikaci zvažovat smysl a účel ustanovení, jaký plní v současné společnosti. Toto kritérium je naprosto zásadní, protože nikdy by přiznaná výše bolestného neměla být v rozporu s výše uvedenými pravidly.

5.1.2. Plné odčinění bolesti a zásady slušnosti

Jak už bylo dříve v této práci naznačeno, dle komentáře k NOZ se obě kritéria prolínají. Zásady slušnosti v sobě zahrnují především: „*požadavek ohleduplnosti vůči oběti, tolerance k jejímu utrpení a akceptaci možného nadhodnocení výše náhrady (s respektem k pravidlu – v pochybnostech ve prospěch), což musí být založeno na celospolečenském konsenzu. Odkaz na zásady slušnosti neznamená, že by soud měl zcela opomenout okolnosti případu, naopak, měl by je zvažovat právě v kontextu výše uvedeného.*“⁸¹

⁸¹ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1710 (§ 2958 NOZ).

I přes toto vymezení si myslím, že alespoň ze začátku, může v praxi výklad těchto kritérií pro určení přiměřeného zadostiučinění, dělat problémy. Důvod dle mého názoru spočívá v tom, že se jedná o kritéria velmi abstraktní, pod kterými si každý může představit něco jiného. Je tu proto riziko, že si je každý soudce bude vykládat po svém. V důsledku toho by mohl být porušen princip právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování (§ 13 NOZ). Na toto upozorňuje i například Nejvyšší soud v preambuli Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.⁸²

Při komparaci s rakouskou právní úpravou můžeme pozorovat, že § 1325 ABGB nenabízí ani tyto základní kritéria. Ustanovení pouze stanoví, že bolestné má být přiměřené zjištěným okolnostem. Tento přístup vkládá velké nároky na soudce, aby byl dodržen princip předvídatelnosti rozhodování. Myslím, že tato úprava v Rakousku víceméně funguje, protože mezi jednotlivými soudy jsou rozdíly v přiznávání bolestného minimální (viz Tabulka č. 1).

Michal Janoušek ve svém článku institut zásad slušnosti také brání a podotýká se, že zavedením tohoto kritéria nedošlo k diskontinuitě s předchozí právní úpravou.⁸³ Původ zásad slušnosti je nejasný. Někteří zahraniční autoři ho srovnávají s principem přiměřenosti, kdy se směřuje k vyvážení jednotlivých individuálních zájmů, zohledněním relevantních faktorů a tudíž snahou přiblížit se co nejvíce spravedlnosti.⁸⁴ Podle jiných, má zásada slušnosti původ v díle Aritotela Etika Nikomachova,⁸⁵ kdy slušnost spočívá v korekci abstraktní zákonné spravedlnosti. V některých případech by totiž pouhá aplikace zákona vedla k neudržitelným a nespravedlivým výsledkům.⁸⁶

Od filosofických přístupů musíme dále odlišovat měřítka, která jsou relevantní pro naplnění těchto zásad. V zásadě máme 2 typy měřítek- absolutní a relační. Aby bylo naplněno absolutní měřítko, musíme zkoumat účel posuzované normy, v našem případě § 2958 NOZ. Hodnotí se pouze okolnosti případu, které jsou podle většiny racionálně uvažujících osob považovány za relevantní dle tohoto ustanovení. Relační hledisko zase odpovídá požadavku § 13 NOZ, kdy slušné rozhodnutí může být pouze to, které se pohybuje v rámci předchozích soudních rozhodnutí, tak aby v obdobných případech soud rozhodovat obdobně.⁸⁷

Z kritérií, která lze pod absolutní a relační podřadit, musíme pro naplnění zásad slušnosti vyčlenit ty právně relevantní. Ty se nacházejí buď na straně poškozeného, nebo škůdce. Mezi ty na straně škůdce, která by se dle Michala Janouška zohledňovat měla, patří zavinění, vlastní újma

⁸² Preambule Metodiky, části A, bod II.

⁸³ JANOUŠEK, Michal. Odškodňování podle zásad slušnosti? *Právní rozhledy*, 2015, č. 19, s. 667.

⁸⁴ ERM, Dominik. *Vorteilsanrechnung beim Schmerzensgeld: ein Beitrag zur Fortentwicklung des Schadens(ersatz)rechts*. Karlsruhe: Verl. Versicherungswirtschaft, 2013, s. 264. Citováno dle JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?...*, s. 667.

⁸⁵ ARISTOTELES. *Etika Nikomachova*. Praha: Rezek, 2009. s. 132. Citováno dle JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?...*, s. 667.

⁸⁶ JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?...*, s. 667.

⁸⁷ Tamtéž.

na zdraví škůdce a zadostiučinění v podobě odsouzení škůdce v trestním řízení. Na straně poškozeného to potom je spoluzavinění. Jako kritérium, co by se zohledňovat nemělo, autor uvádí majetkové poměry na straně poškozeného, nebo škůdce.⁸⁸

Je otázkou, zda pod zásady slušnosti zařadit i další kritéria, která se vyvinula v judikatuře v souvislosti se stanovením nemajetkové újmy. Prvním z těchto kritérií je vlastní újma na zdraví škůdce, kdy nedojde k jeho usmrcení a tedy k přechodu povinnosti nahradit zadostiučinění na jeho dědice. Tato situace nastane nejpravděpodobněji v souvislosti s dopravní autonehodou. Česká judikatura toto kritérium při stanovení výše nemajetkové újmy zohledňuje.⁸⁹ Oproti tomu dle německé judikatury je tento faktor pro přiznání nižšího bolestného nedostatečně závažný.⁹⁰

Další faktor, který připadá v úvahu je odsouzení škůdce v trestním řízení. Česká judikatura se vztahuje pouze k tehdejšímu § 444 odst. 3 OZ, kdy se pozůstalí domáhali odškodnění za škodu usmrcením nad rámec tohoto ustanovení podle § 13 OZ. Tato skutečnosti byla judikaturou významně hodnocena.^{91 92} Německá judikatura se týká přímo bolestného a podle ní, není možné odsouzení v trestním řízení při určení rozsahu a výše bolestného zohlednit.⁹³

Mezi další okolnosti, které v dřívější judikatuře hrály roli, patří i lítost škůdce nad svým činem, případná omluva, nebo poskytnutí prostředků satisfakce mimo řízení.⁹⁴

Dle mého názoru poslední 3 naznačená kritéria zle použít, ale pouze jako podpůrná. Neměly by hrát zásadní roli. Spíše než pro stanovení výše bolestného by mohla být zohledněna v rámci případné moderace soudem dle § 2953 NOZ, kde je výčet okolností, ke kterým přihlídnout v rámci snížení náhrady pouze demonstrativní. Ustanovení je v práci rozebráno do větších podrobností v kapitole týkající se majetkových poměrů a zavinění.

5.1.3. Majetkové poměry škůdce a poškozeného

Majetkové poměry jsou kritérium nanejvýš sporné a musíme se zamyslet vůbec nad tím, zda ho je možné pro určení výše bolestného vůbec aplikovat. Hlavním sporným bodem je, že pokud by za obdobné zranění jeden škůdce byl povinen zaplatit podstatně jinou částku, jen proto, že je velmi majetný, nebo nemajetný, mohlo by se jednat o rozpor s ústavním principem rovnosti (článek 1 Listiny).

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. ledna 2009, sp. zn. 1 Co 301/2008. Citováno dle JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?*..., s. 667.

⁹⁰ OETKER Hartmut in SÄCKER Franz, RIXECKER Roland, a kol (ed). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 6. vydání. München: C. H. Beck, 2014, s. 501. Citováno dle JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?*..., s. 667.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008.

⁹² JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?*..., s. 667.

⁹³ Rozhodnutí BGH z 16. ledna. 1996, sp. zn. VI ZR 109/95. BGH= Bundesgerichtshof (Nejvyšší spolkový soudní dvůr Německa). Citováno dle JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?*..., s. 667.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008.

Ustanovení § 2958 NOZ, týkající se způsobu stanovení bolestného, o kritériu majetkových poměrů nehovoří, nicméně nalezneme ho v § 2953 NOZ, které upravuje moderační právo soudu. Z této systematiky vyplývá, že musíme rozlišovat dvě situace: samotné stanovení výše bolestného a její pozdější moderaci soudem, pokud je vypočtená částka nepřiměřená. Domnívám se, při použití systematického a teleologického výkladu, dojdeme k závěru, že § 2953 NOZ je k § 2958 NOZ ve vztahu speciality a soud ho aplikuje až po vyčíslení bolestného.

Druhou problematickou otázkou je, že se moderační právo aplikuje pouze u fyzických osob a zároveň z důvodů mimořádného zřetele hodných, které by se měly vykládat restriktivně.⁹⁵ Z tohoto důvodu je snížení bolestného dosti limitováno. Důvody mimořádného zřetele hodné v tomto případě považuji za dobře nastavené kritérium, aby institut nebyl nadužíván. Na druhou stranu soud by měl vzít do úvahy, že pokud tyto důvody na straně škůdce neshledá, teoreticky to v některých případech může vést k jeho finanční likvidaci a poškozený se dočká ještě menší náhrady, než kdyby soudu rovnou přisoudil na bolestném menší částku. Například pokud povinný musí na bolestném zaplatit přes půl milionu korun a na ztížení společenského uplatnění dalších 8 až 10 milionů korun, není v silách běžného zaměstnance tento dluh během svého života splatit. Vždy se musí uplatnit i princip přiměřenosti.⁹⁶ Dále Ústavní soud v této souvislosti judikoval, že výrok o náhradě nemajetkové újmy v adhezním řízení by neměl být pro škůdce likvidační, tudíž se v důsledku toho musí majetkové poměry zohlednit.⁹⁷ Michal Janoušek namítá, že limitem tohoto nálezu je § 13 NOZ regulující princip právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování. Tento má zapovídat výrazně vybočení z přiznávaných náhrad.⁹⁸ Na druhou stranu moderační právo soudu je zákonem stanovené, a pokud soud bude v obdobných případech zvláštního zřetelem hodných přiznávat podobné částky, princip právní jistoty by být porušen neměl. To že se institut neaplikuje na právnické osoby, nevidím jako sporné, protože škodu na zdraví působí vždy fyzické osoby. To jestli je škůdce pojištěn nehraje při stanovení bolestného roli.

Moderační právo dle § 2953 NOZ znamená průnik sociálního hlediska do napravování újmy. Toto ustanovení NOZ bylo inspirováno socialistickým právem a není v jiných zahraničních právních řádech tolik obvyklé. Obdobné ustanovení nalezneme pouze v nizozemském a švýcarském občanském zákoníku.⁹⁹ Z dikce zákona a judikatury ke starému občanskému

⁹⁵ Dle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. Rc 34/69 a sp. zn. Rc 22/79 se zohlední, pokud se škůdce například ocitl v nouzi nebo dle Důvodové zprávy..., s. 579: způsob jak ke škodě došlo a jaké jsou osobní a majetkové poměry škůdce a poškozeného.

⁹⁶ VOJTEK, Petr. K judikatuře Nejvyššího soudu v otázkách náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 8, s. 293.

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11.

⁹⁸ JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?*..., s. 667.

⁹⁹ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář*..., s. 1697 (§ 2953 NOZ).

zákoníku, kde se nacházelo obdobné ustanovení, vyplývá, že by soud toto moderační právo měl aplikovat *ex offo*.¹⁰⁰ Výkladový problém může činit, že ustanovení mluví škodě nikoli o újmě. Dle NOZ se škodou rozumí pouze újma na majetku. Domnívám se, že zdánlivý problém by mohl překonat § 2894 odst. 2 NOZ, podle kterého pokud je škůdce povinen k náhradě nemajetkové újmy poskytnutím přiměřeného zadostiučinění, použijí se obdobně ustanovení o náhradě škody.

Co bylo řečeno o majetkových poměrech škůdce jako kritériu, domnívám platí i o majetkových poměrech poškozeného. I tyto může soud zohlednit v rámci svého moderačního práva dle jazykového výkladu § 2953 NOZ.

Domnívám se, že výše bolestného by měla být taková, aby odškodnění bylo odpovídající a spravedlivé, zároveň aby škůdce byl objektivně schopen částku alespoň ve splátkách umořovat. Lepší, pokud se dostane poškozenému alespoň, menšího odškodnění pomocí splátek, než když dojde k úplné finanční likvidaci škůdce a reálná možnost vymožení alespoň části nároku klesne k nule. Na druhou stranu moderace by neměla být extrémní, aby nedocházelo k činění velkých rozdílů mezi jednotlivými škůdci za stejné jednání. Opak by mohl být v rozporu s ústavním principem rovnosti (článek 1 Listiny). Při střetu dvou principů práva je třeba zachovat oba co nejvíce- jak právo poškozeného na spravedlivé odškodnění, tak rovné zacházení se všemi škůdci.

Kromě zmíněné kolize s principem rovnosti za protiargument aplikace toho kritéria považuji fakt, že poškozený pocítuje stejnou bolest bez ohledu na to, zda ho na zdraví poškodil člověk majetný či nemajetný anebo zda ho poškodil z úmyslu, nebo nedbalosti.

Rakouská právní nauka nezastává k aplikaci faktoru majetkových poměrů škůdce nebo poškozeného jednotný názor. Její převažující mínění zní, že by ani jedno kritérium být zohledněno nemělo.¹⁰¹ Dle judikatury, je toto kritérium také nepřípustné.¹⁰²

Kritérium příjmu a majetkových poměrů škůdce nejsou v Rakousku relevantní z důvodu, že bolestné není pokuta nebo trest. Co se týče poškozeného, je akcentováno, že bolest nebere žádný ohled na jeho sociální a finanční situaci. Bolesti bohatého by neměly mít větší hodnotu než bolesti chudáka. Je vhodnější, ponechat pro vyměření bolestného objektivizovaná měřítka a zanechat poškozenému bolestné ve výši, aby mu v souladu se smyslem bolestného pomohlo překonat bolesti a nalézt znovu radost ze života. Jako protiargument je spatřováno, že není důvod finanční poměry škůdce a poškozeného z okolností případu, ke kterým má soudce

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Rc 34/69 a sp. zn. Rc 22/79.

¹⁰¹ DANZL: *Kurzkommentar zum ABGB*..., s. 1546 (§ 1325 ABGB).

¹⁰² Rozhodnutí OGH ze dne 5. ledna 1915, GIUNF 7231, nebo např. rozhodnutí OGH ze dne 15. listopadu 1989, JBl 1990, 456. Citováno dle DANZL: *Das Schmerzensgeld in medizinischer*..., s. 98.

přihlédnout při stanovení bolestného v souladu § 1325 ABGB. Na faktu, zda je škůdce pojištěn, při vyměření bolestného nezáleží.¹⁰³

Podobně se ke kritériu staví i rezoluce Rady Evropy 75/7, která předkládá doporučení členům, kterými směry by se náhrada nemajetkové újmy na zdraví měla při přípravě nové legislativy ubírat. Ta ve svém oddíle 2, článku 12 uvádí, že náhrada újmy by neměla být založena na finanční situaci poškozeného.¹⁰⁴

Lze uzavřít, že použití kritéria majetkových poměrů je sporné. Existují silné argumenty pro a proti. Můžeme pozorovat, že úprava moderačního práva v NOZ není příliš obvyklá a je v rozporu s evropskými trendy. Z praktického hlediska souhlasím, že je lepší toto kritérium aplikovat, aby nedocházelo k nesmyslným likvidačním soudním výrokům. Vzhledem k výslovné právní úpravě, lze toto hledisko aplikovat. Z logiky věci mi však připadají „správnější“ argumenty proti jeho, protože bolest je opravdu stejná bez ohledu na majetkové poměry.

5.1.4. Zavinění škůdce a spoluzavinění poškozeného

O tom, kolik a jestli zohledňovat zavinění při stanovení výše bolestného nepanuje podobně jako u majetkových poměrů všeobecná shoda. Příznivci argumentují prevenční funkcí bolestného, odpůrci tím, že bolestné by mělo zohledňovat škůdcem způsobenou bolest, která je stejná, ať se jedná o újmu způsobenou z nedbalosti nebo úmyslně. Pravděpodobně pouze duševní útrapy mohou být částečně odvislé od formy zavinění.

Zákon na zavinění pamatuje u moderačního práva soudu dle § 2953 NOZ, o kterém bylo také pojednáno v předchozí podkapitole v souvislosti s majetkovými poměry škůdce. V případě, kdy újma na zdraví byla způsobena úmyslně, nelze zadostiučinění ani z důvodů mimořádného zřetele snížit.

Další zmínku o zavinění v zákoně nalezneme v § 2957 NOZ. Dle tohoto ustanovení musí soud při stanovení výše zadostiučinění přihlédnout k okolnostem mimořádného zřetele hodným a to zejména k tomu, zda újma byla způsobena úmyslně. V případě újmy na zdraví bude často hrát roli i obava a poškozeného o vlastní život nebo vážné poškození zdraví v důsledku ublížení na zdraví. Toto ustanovení zmíněno v úvodní kapitole 2. 4. a dále pak v kapitole 4.4.5., která se věnuje sankční náhradě škody, jejíž prvky toto ustanovení částečně obsahuje.

Se zohledňováním zavinění jako kritéria, souhlasí ve svých rozhodnutích stabilně Ústavní soud a Nejvyšší soud. Judikatura se vztahuje k § 450 OZ, který je obdobou § 2953 NOZ.

¹⁰³ DANZL: *Das Schmerzengeld in medizinischer...*, s. 96-98.

¹⁰⁴ *On Compensation for Physical Injury or Death* [online]. wcd.coe.int, 14. března 1973 [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2720911&SecMode=1&DocId=651122&Usage=2>.

Ústavní soud v této souvislosti judikoval, že každé soudní rozhodnutí musí zohlednit závažnost deliktu, jinak nemůže být považováno za spravedlivé.¹⁰⁵ Dále by se dle Ústavního soudu mělo k zavinění přihlížet při hodnocení kritérií mimořádného zřetele hodných dle § 7 odst. 3 odškodňovací vyhlášky. V daném případě se jednalo o míru zavinění (nedbalosti) operátéra a zkoumalo se, nakolik se odchýlil od standardního operačního postupu.¹⁰⁶ Tento judikát je podrobněji rozebrán v kapitole věnující se kritériím pro odškodnění dle judikatury. Nejvyšší soud zase došel k názoru, že „*relutární zadosťučnění plní především satisfakční funkci, i když úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadosťučnění nelze vylučovat.*“¹⁰⁷

Michal Janoušek ve svém článku předpokládá, že zavinění je jedním z kritérií, které spadá pod zásady slušnosti z důvodů preventivní funkce bolestného. Pokládá dále otázku, zda by se toto kritérium mělo aplikovat vždy, nebo pouze v případech, kdy výrazně přispělo k duševním útrapám poškozeného (paušální použitelnost, nebo restriktivní přístup).¹⁰⁸ Osobně bych se přikláněla pouze k restriktivnímu přístupu, protože zavinění je nejvíce spojeno s duševními útrapami.

O zavinění se zmiňuje i PETL. Dle článku. 10:301 odst. 2 PETL se zavinění musí zohlednit pouze tehdy, pokud výrazně přispělo k újmě poškozeného. Lze tedy říci, že tvůrci PETL nejsou příliš nakloněni tomu, aby zavinění sloužilo jako obecné kritérium při stanovení výše náhrady. Souvisí to s tím, že PETL nepřipouští sankční náhradu škody a upřednostňuje pouze její reparační funkci.¹⁰⁹ Michal Vlasák ve svém článku tento přístup považuje za přinejmenším diskutabilní. Pokud má soud přihlížet ke všem okolnostem daného případu, není podle něj důvod zavinění vyjímát. Dále argumentuje preventivní funkcí civilního práva.¹¹⁰

Se zohledněním zavinění pro stanovení výše bolestného nepanuje v Rakousku jednoznačná situace. Obecným pravidlem je, že vyměření bolestného, (a nemajetkové újmy obecně), je na stupni zavinění nezávislé. Nicméně dle části právní doktríny je by měl být obzvláště těžký stupeň zavinění přičten v neprospěch škůdce, pokud se jeho nemajetková újma poškozeného v důsledku něho prohloubila. Toto zdůrazňuje prevenční funkci bolestného. Jiní autoři naopak považují za vhodné přiznat nárok na menší bolestné, pokud stupeň zavinění je velmi lehký. Jejich odůvodnění vyplývá z § 1324, § 1331f, § 1306a a § 1310 ABGB.¹¹¹

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 83/2011.

¹⁰⁸ JANOUŠEK: *Odškodňování podle zásad slušnosti?...*, s. 667.

¹⁰⁹ VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 922.

¹¹⁰ VLASÁK, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*, 2007, č. 4.

¹¹¹ KERSCHNER: *Schmerzensgeld: Kommentar...*, s. 136- 137.

Oproti zavinění škůdce, o tom, zda by se mělo do výše bolestného promítnout spoluzavinění, panuje obecně konsensus. Dle novější judikatury Nejvyššího soudu je spoluzavinění hodnoceno jako důležité kritérium, které může náhradu nemajetkové újmy snížit. O takový případ se může například dle judikatury Nejvyššího soudu jednat, pokud cyklista nepoužije ochrannou přilbu, nebo spolujezdec v autě nepoužije bezpečnostní pásy a cestuje s řidičem, který požil alkohol.¹¹² Judikatura se vztahovala k § 415 OZ, který upravoval obecnou prevenční povinnost a § 441 OZ, regulujícím spoluúčast poškozeného. Ta se často vztahuje právě k případu, kdy poškozený zaviněně porušil tuto prevenční povinnost a tímto přispěl ke vzniklé škodě.

Zákonodárce toto ustanovení v podstatě převzal do § 2918 NOZ. Ten stanoví, že za podmínky, kdy škoda vznikla, nebo se zvětšila v důsledku okolností, které jsou přičitatelné poškozenému, může být náhrada škody poměrně snížena. Myslím, že se jedná o kritérium, které se do výše bolestného určitě promítne. Je ho třeba na základě judikatury vyložit zároveň i v souvislosti s obecnou prevenční povinností dle § 2900 NOZ, podle které je každý, pokud to vyžadují okolnosti případu, nebo zvyklosti soukromého života povinen počínat tak, aby nedocházelo k nedůvodné újmě na zdraví. Ke snížení dochází až po vypočtení výše bolestného, spoluzavinění tedy neslouží jako kritérium pro stanovení jeho výše, i když výsledek je v důsledku podobný.

V Rakousku § 1304 ABGB podobně jako § 2918 NOZ určuje, že poškozený nese škodu poměrně podle své spoluúčasti a pokud tuto nelze určit, tak rovnoměrně se škůdcem. Toto ustanovení je oproti NOZ přísnější, protože z textace ustanovení vyplývá, že snížení je pro soud obligatorní. Případy, kdy se tak stává, jsou podobné jako v Čechách- nedostatečné dodržování prevenční povinnosti (bezpečnostní pásy v autě, ochranná přilba na motorce),¹¹³ nebo nedostatečná spolupráce při léčebném procesu (svědci Jehovovi, kteří odmítnou transfuzi),¹¹⁴ nebo například nepodrobení se operaci, pokud je pro pacienta prospěšná.¹¹⁵ Na rozdíl od české judikatury, nepoužití helmy cyklistou není považováno za porušení prevenční povinnosti.¹¹⁶

Obdobně jako majetkové poměry je zavinění škůdce sporné kritérium. Po zhodnocení situace považuji za vhodné přihlížet k zavinění při moderaci bolestného v nezávažnějších případech, kdy zavinění podstatně přispělo k větším bolestem poškozeného. Pravděpodobně se

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 25 Cdo 2258/2008 a ze dne 31. ledna 2013, sp. zn. 25 Cdo 1225/2012.

¹¹³ Dle rozhodnutí OGH ze dne 28. června 1978, sp. zn. 2 Ob 30/90 míra spoluzavinění při nepoužití bezpečnostních pásů závisí na konkrétních okolnostech případu.

¹¹⁴ Rozhodnutí OLG v Innsbrucku, sp. zn. 1 R 159/94.

¹¹⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 12. února 1981, sp. zn. 8 Ob 20/81 citováno dle KARNER: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1492 (§ 1304 ABGB).

¹¹⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 7. července 2005, sp. zn. ZVR 2006/33 citováno dle KARNER: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1492 (§ 1304 ABGB).

bude jednat o bolesti spadající do pomocné kategorie dalších nemajetkových újem a duševních útrap. Toto se opírá i o zákonné zmocnění v podobě § 2957 NOZ. Oproti tomu spoluzavinění poškozeného by měl být, při přihlédnutí ke konkrétním okolnostem případu, faktor použitelný vždy.

5.2. Kritéria dle Metodiky

Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví vzal na vědomí Nejvyšší soud dne 12. 3. 2014. Na tvorbě toho dokumentu spolupracovalo mnoho subjektů- zástupci pojistitelů, Společnosti medicínského práva a zástupci dalších právnických a lékařských profesí. Domnívám se, že autoři by měli více zdůraznit soukromoprávní povahu tohoto dokumentu, aby nedocházelo k nedorozumění o jeho závaznosti, anebo aby nevzbuzovalo dojem, že je výhradním dílem Nejvyššího soudu. Z celého soudu se na ní podíleli pouze 3 soudci v rámci svých soukromých aktivit nikoli soudcovské činnosti.¹¹⁷ Metodika by podle prohlášení Nejvyššího soudu měla být prostředkem k naplnění zásady slušnosti, tedy jedním z kritérií pro určení výše bolestného ve smyslu § 2958 NOZ. Nejvyšší soud doporučuje obecným soudům nižších stupňů, aby z ní v odůvodnění svých rozhodnutích zdůvodňovali přiznané částky přiměřeného zadostiučinění. Domnívám se, že Metodika obecně zavazovat nižší soudy nemůže, nicméně v praxi bude respektována a aplikována obdobně jako judikatura nejvyšších soudů.

Systém Metodiky vychází z etiologického přístupu charakterizace jednotlivých bolestivých stavů jako fyzického a duševního strádání v souvislosti se zásahem do zdraví. Bolest vzniká ve fázi akutního bolestivého stavu, nicméně nárok se vyčísluje až v době stabilizace bolesti. Akutní bolestivý stav může vzniknout při škodné události, nebo na příklad při odstraňování jejích následků a léčení.

Změny oproti zrušené odškodňovací vyhlášce spočívají zejména v:

- pozměnění bodových proporcí na základě revizí odborných lékařských společností,
- zahrnutí tzv. bolesti v širším smyslu¹¹⁸ do bodového hodnocení,
- posudek o stanovení výše bolestného nebude muset zpracovávat ošetřující lékař poškozeného, ale na základě zdravotnické dokumentace jakýkoli znalec v oboru zdravotnictví, odškodňování nemateriálních újem na zdraví,
- každý bolestivý stav vzniklý v příčinné souvislosti s újmou na zdraví se hodnotí samostatně,

¹¹⁷ V podrobnostech viz: VRCHA, Pavel. *Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle NOZ nevypracoval Nejvyšší soud, opačným tvrzením je odborná i laická veřejnost matena*. vrcha.webnode.cz [online]. 3. února. 2015. [cit. 10. prosince 2015]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/metodiku-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-dle-noz-nevypracoval-nejvyssi-soud-opacnym-tvrzenim-je-odborna-i-laicka-verejnost-matena/>.

¹¹⁸ Míra nepohodlí způsobená bolestí, stres způsobený újmou na zdraví, obavy ze ztráty života a poškození zdraví.

- jako otevřená rána (součást bolesti, která byla utrpěna při škodné události) se hodnotí pouze první operace u zlomenin a uzavřených poranění kostí nebo jiných systémů organismu. Další operace a další podobné zákroky se hodnotí samostatně podle jednotlivých položek odpovídajících prováděnému zákroku.
- Otevřené zlomeniny už nebudou samostatný typ zlomeniny, ale jejich zvláštní charakter bude kompenzován tak, že se přičte bodové zhodnocení zasažení povrchových částí podle odpovídajících položek.
- Funkční nebo anatomická ztráta končetiny není u vícenásobných poranění limit, který by mohl být přesažen, je-li bolest intenzivnější nebo léčení náročnější než ztráta končetiny.
- Možnost zvýšení náhrady v důsledku komplikací, které při léčbě vznikly pouze v desítkách procent (komplikace lehká- 5%, komplikace středně závažná- až 10%, komplikace závažná- až 15%, komplikace těžká- 20%).¹¹⁹

Nyní už k obsahu publikovaného dokumentu část B Metodiky - Přehled bolesti – Sbírnka. Způsob výpočtu je postaven na podobných postupech jako dle odškodňovací vyhlášky. Metodika obsahuje přehled bolesti tím způsobem, že každému bolestivému stavu je přiřazen určitý počet bodů. Pokud nastal bolestivý stav dle více položek, body se sečtou. Výslednou částku odškodnění dostaneme vynásobením součtu bodů hodnotou jednoho bodu, která pro bolest vzniklou v roce 2014 činila 251,28- Kč. K okolnosti kolika body je hodnoceno jednotlivé poranění se nemohu moc vyjádřit, protože se jedná o otázku odbornou, kterou je příslušný hodnotit spíše znalec v oboru. K čemu se vyjádřit lze, je výsledná částka, kterou by jako bolestně obdržel poškozený a to, zda se jedná o přiměřené zadostiučinění vytrpěné bolesti. Například bolestně u zlomeniny žebra vychází cca na 5.000,- Kč, u zlomeniny stehna na 38.000,-, zhmoždění krční míchy na cca 63.000,- Kč.¹²⁰ U těchto konkrétně vyjmenovaných většinou k trvalým následkům nedochází, takže by se jednalo o jediné odškodnění, které by poškozenému dle Metodiky náleželo. Ačkoli oproti vyhlášce došlo k lehkému navýšení počtu bodů domnívám se, že stále ohodnocení dle metodiky bude v některých případech nespravedlivě nízké. Nicméně jelikož Metodika není závazný dokument, soudu samozřejmě nebrání na základě soudcovské úvahy přiznat odškodnění vyšší a zohlednit tak například mimořádný stres vzniklý v důsledku bolestivého stavu.

¹¹⁹ MALIŠ, Daniel. *Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví- zatím z části nebotová, ale velmi užitečná* [online]. 2014 [cit. 24. října 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-metodika-nejvyšsiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-zatim-zcasti-nehotova-ale-velmi-uzitecna-94311.html>.

¹²⁰ Tamtéž.

Jako velké plus vidím způsob stanovení hodnoty jednoho bodu. Částka se odvozuje od jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikla bolest. Tato za rok 2013 činila 25.128,- Kč, proto jsme dospěli k hodnotě jednoho bodu ve výši 251,28,- Kč.¹²¹ Zaokrouhluje se ve vztahu k výsledné částce, nikoli k hodnotě jednoho bodu. Oproti předchozí úpravě nebo nařízení č. 276/2015 Sb., kdy hodnota jednoho bodu byla stanovena pevnou částkou, vidím nový způsob jako pokrokový v tom směru, že zohledňuje inflaci, vývoj hladiny cen a odpadá nutnost častých novel.

Za nedostatek považuji to, že Metodika nezohledňuje dobu trvání bolesti. Je rozdíl, pokud bolest trvá několik hodin a poškozenému jsou podány tisíce prostředky nebo musí-li bolest snášet delší časový úsek.¹²² Dle mého názoru trvání bolesti lze dobře zohlednit pomocí metody denních sazeb bolestného, která je etablovaná dle rakouské judikatury. Na další nedostatky pokazuje Pavel Mach ve své prezentaci k tomu, jak se osvědčila Metodika při hodnocení v praxi. Na dvou případech poukazuje, že v případě Metodiky, by v některých případech poškozený dostal o cca 150.000,- Kč a 346.000,- Kč menší zadostiučnění.¹²³ Lze samozřejmě opět namítnout, že soudu tímto ohodnocením vázán není a může v konkrétním případě přiznat částku vyšší, která více odpovídá zásadám slušnosti. V její preambuli Metodiky je také řečeno, že pravidla pro hodnocení bolestného v ní nejsou neměnná a počítá se s postupným vývojem, aby postupně dopracovávaný systém co nejlépe vystihoval charakter jednotlivých bolestivých stavů. Předkládaný výčet zatím pouze pozměňuje některé proporce mezi jednotlivými bolestivými stavy, ale na hlubší přepracování systému ohodnocení je třeba více času a práce v tomto směru pokračují.¹²⁴

Domnívám se, že existence Metodiky je pro soudní praxi pro začátek přínosem. Dává vodítka, jak bolestné pro orientaci vypočíst, ale zároveň se jedná to nezávazný dokument, takže poskytuje prostor pro volnou úvahu soudu. Lze jen doufat, že vypočtené bolestné dle Metodiky nebude přijímáno slepě, ale soud vezme v potaz i konkrétní okolnosti daného případu. Dále si myslím, že Metodika pomůže ve fázi mimosoudních vyrovnání, protože obě strany budou mít k dispozici nějaký dokument, podle kterého mohou přednést své návrhy. Zároveň oceňuji způsob stanovení jednoho bodu, protože nebudou nutné v tomto ohledu časté změny Metodiky.

¹²¹ *Průměrná mzda 2013* [online]. [cit. 24. října 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz031114.docx>.

¹²² BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1712 (§ 2958 NOZ).

¹²³ MACH, Pavel. *Tzn. Metodika Nejvyššího soudu v praxi* [online]. akutne.cz, [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <http://www.akutne.cz/res/publikace/2-tzv-metodika-nejvyssiho-soudu-v-praxi.pdf>.

¹²⁴ Preambule Metodiky s. 3: „předkládaný přehled bolesti představuje východisko pro účely počátku aplikace nové úpravy s tím, že nejsou vyloučeny jeho úpravy či změny cestou aktualizace.“

5.3. Kritéria dle odškodňovací vyhlášky č. 440/2001 Sb.

O etiologickém přístupu již bylo v této práci pojednáno v předchozí kapitole. Způsob stanovení bolestného dle Metodiky, nařízení č. 276/2015 Sb. a odškodňovací vyhlášky je velmi podobný, i když výsledky pro konkrétní zranění se budou samozřejmě lišit v důsledku různé hodnoty jednoho bodu a odlišného počtu bodů za jednotlivá zranění.

Co se týče způsobu stanovení výše bolestného, zavedla vyhláška dvě možnosti přiměřeného zvýšení odškodnění. O prvním zvýšení rozhodoval znalec při přípravě posudku, kdy mohl počet bodů dle příloh 1 až 3 zvýšit nejvýše o 50 % celkové částky bodového ohodnocení v případě, že škoda na zdraví vyžadovala náročný způsob léčení, čímž se rozumělo zejména infekce rány prodlužující dobu léčení (§ 6 odst. 1 a) Vyhlášky). Pokud vyžadovala mimořádný způsob léčení,¹²⁵ zvýšilo se bodové ohodnocení nejvýše o dvojnásobek částky bodového ohodnocení. Toto zvýšení muselo být v posudku odůvodněno dle § 8 odst. 5 c) Vyhlášky. Dále bylo nově výslovně stanoveno, že pokud bylo možné bolest hodnotit podle více položek vyhlášky, bodové ohodnocení se sčítalo (§ 8 odst. 3 Vyhlášky).

K dalšímu zvýšení mohlo dojít soudem, pokud shledal, případ zvláště výjimečným a mimořádného zřetele hodným (§ 7 odst. 3 Vyhlášky). Toto ustanovení sice mířilo na soudy, ale protože se nacházíme v oblasti soukromého práva a platí princip smluvní volnosti, mohlo k vyššímu odškodnění dojít i dohodou smluvních stran. Limit zvýšení stanoven ve vyhlášce nebyl, ale soud by měl vždy vycházet z principu proporcionality, který byl vysvětlen v kapitole 2.3.

Tyto způsoby již asi nebudou pro případy posuzované dle nového občanského zákoníku relevantní, protože podzákoný předpis byl zrušen a volná úvaha soudu omezená principem předvídatelnosti soudního rozhodování a principem právní jistoty je aplikovatelná při rozhodování o celém nároku.

Tvůrci komentáře předpokládají, že i po účinnosti NOZ lze vycházet ze zrušené odškodňovací vyhlášky pro stanovení zadostiučinění za fyzickou bolest. Jako kritéria by měl být zohledněn rozsah, způsob a závažnost ublížení na zdraví. Znalec na základě těchto faktorů může dojít k závěru o intenzitě bolesti a její délce.¹²⁶ Dále nesmíme zapomenout, že se bude vyhláška aplikovat na základě přechodných ustanovení (§ 3079 odst. 1 NOZ), proto je stále důležité se jí zabývat. Argumentem pro to, aby soudy dále zohledňovaly odškodňovací vyhlášku i pro nové případy, je i to, že soudy před jejím zrušením jí nebyly ve smyslu článku 95 Ústavy vázány. Pokud soudy dospěly k závěru, že výše náhrady újmy vypočtená dle bodové vyhlášky je v rozporu se

¹²⁵ Zejména léčby zahrnující dlouhodobou plicní ventilaci, kanylaci velkých cév nebo dialýzu (§ 6 odst. 1 b) Vyhlášky).

¹²⁶ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1708 (§ 2958 NOZ).

zákonem, nebo mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, byly povinnost tento podzákoný předpis neaplikovat. Částky stanovené ve vyhlášce byly soudy obecně akceptovány, proto pokud by se soud od hodnot v ní stanovených po účinnosti NOZ podstatně odchýlil, musel by své rozhodnutí také důkladně odůvodnit. S tím souvisí i otázka, jak se vyrovnat s tím, že dle Metodiky byla hodnota jednoho bodu zvýšena cca na dvojnásobek. Pokud by soud s použitím této hodnoty došel k podstatně vyšší částce, opět musí své rozhodnutí pečlivě zdůvodnit, proč se odklání od své předchozí rozhodovací činnosti.¹²⁷

5.4. Kritéria dle judikatury

V jaké míře lze po účinnosti NOZ vycházet z judikatury týkající se výše bolestného, která byla přijata dle starého občanského zákoníku a zrušené odškodňovací vyhlášky? Primárně to, zda bude tedy konkrétní judikatura použitelná i po účinnosti NOZ záleží na tom, zda je po interpretaci a aplikaci NOZ dospějeme ke stejnému výsledku, jako dospěla dosavadní judikatura. Pak bude tato nadále použitelná.¹²⁸ Domnívám se, že dřívější judikáty mohou být aplikovatelné za předpokladu, že v odůvodnění rozhodnutí budou nastavena kritéria, která odpovídají těm nově nastaveným v § 2958 NOZ. Nicméně stále je třeba dávat pozor a vzít v potaz to, že u bolestného došlo k zásadní změně a posunu od exaktního tabulkového systému k volné úvaze soudu a pravděpodobně se nově bude jednat o jeden souhrnný nárok zahrnující jak bolestné, tak ztížení společenského uplatnění. Výhodou rekodifikace může být to, že poskytuje prostor soudu pro kreativnější řešení a naše právní kultura se může posunout zase dál a přiblížit se západním zemím Evropy.¹²⁹

5.4.1. Hlavní kritéria pro stanovení výše bolestného

Domnívám se, že i po účinnosti NOZ mohou soudy vycházet z následujících nálezů Ústavního soudu: nález ze dne 29. září. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 a nebo například ze dne 16. října. 2007 a sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Sice se rozhodnutí jednalo o přiznání náhrady za ztížení společenského uplatnění, ale kritéria pro jeho výše jsou stanovena velmi obecně, proto si myslím, že by se z nich dalo vycházet i při určení výše bolestného. Mezi tato kritéria patří závažnost způsobené škody na zdraví (poškození životně důležitých orgánů), možnost vyléčení či eliminace způsobené škody (toto kritérium by mohlo mít spíše omezené použití) a míra zavinění. Jako kritérium, které stojí nad všemi zmíněnými, pak stojí princip proporcionality: „výše musí založena na

¹²⁷ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1711 (§ 2958 NOZ).

¹²⁸ MELZER, Filip. *NOZ odšpuntoval českou civilistiku* [online]. Právníprostor.cz, 1. 12. 2014 [cit. 2. listopadu 2015]. Dostupné na: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/noz-odspuntoval-ceskou-civilistiku>.

¹²⁹ Tamtéž.

objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.“

Pro mimořádné zvýše přiměřeného zadostiučinění soudem v případech mimořádného zřetele hodných (§ 7 odst. 3 Vyhlášky) se v soudní praxi osvědčila metoda násobků. Tato metoda nemá přímo oporu v právním předpisu, ale může se jednat o užitečnou pomůcku.¹³⁰ S využitím metody počítá i Ústavní soud na příklad ve svém nálezu ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. 350/03. Při této metodě je základní ohodnocení vynásobeno určitým počtem, až dostaneme výsledné zadostiučinění. Násobek není neomezený, soud je omezen principem proporcionality. Někteří autoři jsou přesvědčeni, že tento systém není vhodný a pro poškozeného urážející.¹³¹ Metodu násobků nepovažují za urážející pro poškozené, avšak jedná se možná o postup až příliš technický, kdy pak pro poškozené je velmi abstraktní proč byl použit jaký násobek. Myslím si, že po zrušení vyhlášky tento způsob výpočtu pozbude na významu. Metoda denních sazeb bolestného dle rakouské judikatury mi přijde vhodnější a vyspělejší.

ABGB ve svém § 1325 pouze stanoví, že poškozenému náleží bolestné ve výši přiměřené zjištěným okolnostem („*ein den erbobenen Umständen angemessenes Schmerzensgeld*“). Veškerá kritéria pro stanovení výše nechává tedy na soudní praxi. Za dlouhou dobu účinnosti tohoto ustanovení už rakouský OGH rozvinul určitá objektivní kritéria. Tělesná a duševní integrita jsou penězi neoceníitelný statek, proto není žádná hranice ani v judikatuře, která by stanovila maximální hodnotu lidského zdraví. Obdobně jako český Nejvyšší soud, rakouský OGH judikoval, že soud musí určování bolestného zohlednit dobu, typ a intenzitu bolesti. Zdůraznil oproti české Metodice volnost soudce, při jeho stanovení, kdy nesmí být omezován žádnými tabulkami a paušály. Soud zdůraznil nezávaznou povahu denních sazeb bolestné a uzavřel, že soudce by se měl především zaměřit na souhrnný duševní a tělesný stav poškozeného.¹³²

5.4.2. Punitive damages a aggravated damages

Primárním účelem náhrady újmy je funkce kompenzační, tedy nahrazení ztráty poškozeného. Instituty sankční náhrady škody („*punitive damages*“) a zvýšené náhrady škody („*aggravated damages*“) jsou původem specifické instituty *Common law*. O sankční náhradu škody se jedná v případě, že částka nemajetkové újmy nelze dobře vyčíslit a je zohledněno zavinění a způsobu jednání škůdce. Zadostiučinění by mělo vykompenzovat zraněné city, duševní strádání, nebo hrubé jednání škůdce. Přihlíží se k intenzitě a formě zavinění, ale zásadně nehrají roli majetkové poměry škůdce,

¹³⁰ VOJTEK, Petr. Dvě otázky medicínského práva, pro něž bude nový občanský zákoník přelomový. *Soudní rozhledy*, 2013, č. 4, s. 122.

¹³¹ DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející? *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 809.

¹³² Rozhodnutí OGH ze dne 28. ledna 2002, sp. zn. 2 Ob15/02y.

protože nemůžou mít vliv na rozsah citové újmy poškozeného.¹³³ Oproti tomu zvýšená náhrady škody má za účel „potrestat“ nepřipustné nebo šokující jednání škůdce a nastupuje tam, kde sankční náhrada není způsobila zjednat nápravu. Je zdůrazněn prevenční charakter- odrazení škůdce a ostatních od podobného škodního jednání. Kompenzace je upozaděna, k majetkovým poměrům škůdce se přihlíží.¹³⁴

Jak bude nyní vysvětleno, v Āechách oba pojmy částečně splývají a lze je zahrnout pod pojem sankční náhrady škody v širším smyslu. Jejím cílem není pouze kompenzovat žalobci vzniklou újmu, ale navíc i potrestat škůdce za delikt a odstrašit jeho a každou další osobu od podobného jednání.¹³⁵ Podle Ústavního soudu zase „*Ústavně konformní výměra přiměřeného zadostiučinění musí podle Ústavního soudu nejen zmírňovat a reparovat vzniklou újmu, ale též přiměřeně ochránit stěžovatele a další osoby od podobného protiprávního jednání. Smyslem náhrady škody, resp. přiměřeného zadostiučinění, totiž není pouhá kompenzace, ale rovněž naplnění funkce preventivně-sankční. Zadostiučinění musí proto být přiměřené nejen ve vztahu k poškozenému, ale též ke škůdci, tj. k jeho majetku a způsobu jeho jednání. Jedině tak lze dosáhnout účinné prevence.*“¹³⁶

Je třeba vzít v úvahu, že nález se týkal jiného skutkového stavu než újmy na zdraví- spisovatel Viewegh se jako stěžovatel před Ústavním soudem domáhal odškodnění za nepravdivý článek otištěný v bulvárním deníku, kterým mělo být zasaženo do jeho osobnostních práv. Ústavní soud judikoval, že vydavatel nemohl mít dobrou víru v pravdivost otištěných informací. V tomto případě se mi jeví rozhodnutí soudu jako spravedlivé. Kdyby vydavatelství mělo zaplatit zadostiučinění původně přisouzených 50.000,- Kč, respektive 150.000,- Kč, absolutně by ho to neodradilo od tisknutí „smyšlených“ článků v obdobných případech, protože se vzhledem k jeho majetkovým poměrům jedná o zanedbatelnou částku.

Ačkoli se také jedná zásah do osobnostního práva, je ochrana cti samozřejmě jiné povahy než náhrada bolestného při újmě na zdraví. Tady škůdce „nekalkuluje“, zda se mu vyplatí zaplatit odškodné, pokud se bude poškozený soudit a stejně jeho zisk z prodeje může být vyšší, ale jedná se především o případy nedbalosti. Není tedy úplně jasné, zda závěry z tohoto rozhodnutí budou aplikovatelné i pro vyměření bolestného. Podle praxe anglosaských soudů se nejčastěji doktrína využívá u urážek na cti, zneužití dominantního postavení ve vztahu ke spotřebitelům a u takzvaných *business torts*.¹³⁷

¹³³ JANEČEK Václav. K připustnosti sankční náhrady škody. *Právní rozhledy*, 2013, č. 5, s. 153.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ KÜHN, Zdeněk. *Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci?* [online]. jinepravo.blogspot.cz, 23. 10. 2007 [cit 7. 12. 2015]. Dostupné na: <http://jinepravo.blogspot.co.at/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html>.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09. Citováno dle JANEČEK Václav. K připustnosti sankční náhrady škody. *Právní rozhledy*, 2013, č. 5, s. 153.

¹³⁷ VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 922.

Částečný odraz institutu nalezneme i v novém občanském zákoníku. Pokud by škůdce způsobil škodu na zdraví úmyslně, nebo například ze zavrženíhodné pohnutky, pamatuje na to zákonodárce v § 2957 NOZ. Toto ustanovení bylo dopodrobna rozebráno v předchozích kapitolách. Ve shodě se Zdeňkem Kühnem se domnívám, že toto ustanovení obsahuje náznak sankční náhrady škody.¹³⁸ V důvodové zprávě k tomuto ustanovení sice nic výslovně nenalezneme, ale doktrína *punitive damages* je zmiňována u ceny zvláštní obliby při poškození věci („*pretium affectionis*“).¹³⁹ Domnívám se, že i když v případě ceny zvláštní obliby jedná o majetkovou újmu, § 2957 NOZ je založeno na podobných principech. Pokud ustanovení budeme vykládat v souladu s § 2894 odst. 2 NOZ, podle kterého se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu, dojdeme dle mého názoru k závěru, že i § 2957 NOZ obsahuje prvky sankční náhrady škody.

Lze uzavřít, že dle českého pojetí, (§ 2957 NOZ a výše zmíněný nálezn Ústavního soudu), oba pojmy splývají. Dle § 2957 NOZ je zohledňován úmysl a způsob jednání škůdce, což by spíše odpovídalo sankční náhradě škody. Dle nálezu Ústavního soudu zase prevence a majetkové poměry. Fakt, že dle českého práva není toto rozlišováno, myslím není tak podstatný. Důležité je, zda metodu *punitive damages* v širším smyslu vůbec zohlednit. U sankční náhrady škody je překročen kompenzační princip a dochází v důsledku toho k stírání hranice soukromého a veřejného práva. Možnost potrestání škůdce vychází z nadřazeného postavení státu a jeho svrchovanosti a nemělo by k němu docházet v civilním řízení, kde mají strany sporu zásadně rovné postavení. Proto tato doktrína není přijata obecně. Její výhodou je, že na jejím základě můžeme dojít *ad hoc* spravedlivějšímu a rychlejšímu řešení. Nevýhodou však lze spatřovat v tom, že naráží na základy právní nauky. Soud sice může dojít k „čistému“ řešení, které ovšem není tak pružné a v některých případech může být nespravedlivé.¹⁴⁰

Vhodné a zajímavé řešení dle mého názoru navrhl Helmut Koziol, podle kterého by nemateriální újma mohla být řešena zvýšeným odškodným a pokud je potřeba působit preventivně, tak místo sankčního odškodného rozšířit skutkové podstaty správního a trestního práva. Jak bylo výše naznačeno, některé prvky doktríny jsou sporné a možná by bylo vhodnější využít jiné prostředky, které právo nabízí, i když třeba nejsou tak pružné.¹⁴¹

Příhodným prostředkem se také zdá „*if, but only if*“ test, který vznikl v judikatuře anglosaských soudů. Dle tohoto testu je zohledněno chování škůdce. Pokud by uložená náhrada škody nezohledňovala jeho hrubé chování a neodrazovala by ho od spáchání obdobného deliktu, lze

¹³⁸ KÜHN: *Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci?*

¹³⁹ Cena zvláštní obliby se hradí poškozenému při poškození věci ze svévole nebo škodolibosti. Viz Důvodová zpráva..., s. 578.

¹⁴⁰ JANEČEK: *K přípustnosti sankční náhrady...*, s. 153.

¹⁴¹ KOZIOL Helmut. *Punitive Damages- A European Perspective. Louisiana Law Review*, 2008, č. 3, s. 764.

vyměřit odškodné vyšší, než odpovídá způsobené škodě. Dle judikatury lze i v těchto případech po vyměření uplatnit moderační právo soudu (§ 2953 NOZ).¹⁴²

Nutno dodat, že současné trendy v Evropě jsou k sankční náhradě škody spíše skeptické. Ani PETL, ani Návrh společného referenčního rámce (DFCR) sankční náhradu škody nezná.¹⁴³ Dle mého názoru institut v některých případech může být opodstatněný. Soud se v případě rozhodování o výši bolestného může odůvodnit § 2957 NOZ a judikaturou Ústavního soudu na toto téma. Myslím, že institut *punitive damages* by se měl vykládat restriktivně a měl by se uplatnit pouze v případech mimořádného zřetele hodných. Aplikace sankční náhrady škody je úzce spojena s hlediskem majetkových poměrů a zaviněním škůdce. Odkazuji také k závěru z těchto kapitol.

5.5. Kritéria dle PETL

Důvodová zpráva k NOZ deklaruje, že úprava deliktního práva z PETL koncepčně vychází, nicméně dle jiných autorů se jedná pouze o dílčí inspiraci.¹⁴⁴ Základní principy, na kterých je osnova PETL založena tvoří právem chráněný zájem, který slouží místo kritéria protiprávnosti.¹⁴⁵ Na rozdíl od NOZ základním předpokladem odpovědnosti za škodu není porušení smlouvy, nebo zákona, ale osnova se spíš snaží o sjednocení následků jejich porušení, pokud byl zasažen právem chráněný zájem.¹⁴⁶ Dalším velkým rozdílem je, že na základě článku 2: 101 PETL se nemajetková újma hradí vždy, pokud vznikne a jsou splněny obecné předpoklady pro vznik odpovědnosti.¹⁴⁷ Podle článku 2: 102 PETL čím vyšší je hodnota chráněného zájmu, přesnější jeho určení a jeho očividnost, tím rozsáhlejší je jeho ochrana. Za chráněný zájem můžeme považovat život, tělesnou a duševní integritu, důstojnost, svobodu, nebo majetkové zájmy. Jedná se o de facto o kritéria rozhodná pro vznik nemajetkové újmy. Hodnota zájmu nám dává možnost odstupňování chráněných zájmů podle jejich významu. O očividnost chráněného zájmu se jedná, pokud je pro třetí osoby zřejmé, že zájem je chráněn a nesmí do něj zasahovat. Život a zdraví budou například pro škůdce očividné vždy. Kritérium přesnosti upřesňuje předchozí kritérium, rozdíl spočívá v míře abstrakce.¹⁴⁸ Další odstavce tohoto ustanovení sice nabízejí další

¹⁴² VLASÁK: *Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference*, s. 922.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ PELIKÁNOVÁ Irena, *Principy evropského odpovědnostního práva, Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 5.

¹⁴⁵ V podrobnostech viz KOCH, Bernard. *The „Principles of European Tort Law“*. *ERA-Forum*, Springer Berlin/Heidelberg, 2000, č. 1, s. 107-124. Citováno dle VLASÁK. *Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku...*

¹⁴⁶ KOZIOL, Helmut. *Právo na náhradu škody v Evropě. Evropské a mezinárodní právo*, 1999, č. 3, s. 53. Citováno dle VLASÁK: *Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL*, s. 561.

¹⁴⁷ Dle PETL tyto předpoklady jsou: porušení právem chráněného zájmu, škoda, příčinná souvislost, mezi porušeným právem chráněným zájmem a škodou, a zavinění, ledaže se jedná o odpovědnost objektivní.

¹⁴⁸ VLASÁK. *Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku...*

kritéria pro stanovení odškodnění, nicméně domnívám se, že tato nejsou pro náhradu bolestného příliš použitelná.

Článek 10: 301 PETL, je pro určení výše nemajetkové újmy zásadní. Je v něm specifikováno, že její náhrada je ospravedlnitelná, pokud poškozený utrpěl osobní újmu nebo újmu na své svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. Výčet není taxativní. Druhý odstavec se potom týká rozsahu náhrady a způsobu jeho stanovení. Mezi kritéria, která se zvažují, tedy patří: všechny okolnosti případu, včetně závažnosti, trvání a následků újmy. Výklad těchto pojmů už je ponechán na orgánech aplikujících právo. Z pojmu včetně lze usuzovat na to, že se opět nejedná o taxativní výčet kritérií. Okolnosti případu můžeme interpretovat jako vše, co vyšlo v řízení najevo jednotlivě, nebo ve vzájemné souvislosti. Z toho je vyňato zavinění, kterému by se mělo přihlížet, pouze pokud významně přispělo k újmě poškozeného. Závažnost újmy se posuzuje dle její povahy, takže újmy na zdraví budou vždy velké závažnosti. Co se týče trvání újmy, tak více ohodnocena by samozřejmě měla být delší doba jejího trvání. Na rozdíl od majetkové, nemajetková často působí v delším časové periodě. Posledním vodítkem jsou následky újmy. Újma nenahraditelná, nevratná by měla být samozřejmě odškodněna vyšší částkou. Toto kritérium se bude, myslím, spíše vztahovat ke ztížení společenského uplatnění.

Ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví je speciální článek 10:301 odst. 3 PETL, který upřesňuje pojem osobní újma z článku 10: 301 odst. 1 PETL a stanovuje, že v případě osobní újmy odpovídá nemajetková újma utrpení poškozeného a zhoršení jeho tělesného nebo duševního zdraví. PETL používá jiné pojmy než NOZ, nicméně utrpení poškozeného se v podstatě odškodňuje našim bolestným a za zhoršení zdraví odpovídá náhrada ve výši ztížení společenského uplatnění.¹⁴⁹ Dále je zdůrazněno, že v objektivně podobných případech by na náhradě měly být přiznávány srovnatelné částky. Domnívám se, že v daném případě by se ustanovení nemělo vykládat pouze ve vztahu ke škodě na zdraví, protože tento princip by měl platit ve všech případech, kdy se rozhoduje o náhradě újmy. Speciální kritéria pro určení rozsahu újmy na zdraví PETL nestanovuje, proto se domnívám, že by se mělo vycházet z těch obecných dle prvního odstavce téhož ustanovení.

Jako plus úpravy v PETL vidím, že se tvůrci snaží vymyslet alespoň nějaká kritéria pro určení výše přiměřeného zadostiučnění a nenechávají vše pouze na volném uvážení soudu. PETL nabízí řešení jako „něco mezi“ tabulkovým systémem a úpravou NOZ, která de facto ponechává vyčíslení na soudci. PETL obdobně jako část právní nauky a rakouské judikatury je skeptický k zohlednění zavinění jako kritéria. Analogicky jako § 1325 ABGB doporučuje zohlednit všechny okolnosti případu. Závažnost, trvání a následky újmy zase zmínil Ústavní soud v nálezu ze dne

¹⁴⁹ Tamtéž.

29. září 2005, sp. zn. III. 350/03. Je zřejmé, že principy PETL mají pro zákonodárce a soudce přesvědčovací hodnotu a ti na ně rádi v soudních rozhodnutích a důvodových zprávách odkazují.

5.6. Trvání bolesti

Metodika dobu trvání bolesti pro stanovení bolestného nezohledňuje. Také dle komentáře se jedná nefunkční hledisko.¹⁵⁰ Přesto u nejvážnějších zranění dochází k doživotním bolestem. Argumenty proti použití kritéria je, že mladší poškozený by za další čas dostal mnohem větší odškodnění a docházelo by tímto k diskriminaci podle věku. Je sice možná „diskriminační“, že mladší poškozený dostane v důsledku vyšší odškodnění, ale také bude v důsledku svého mládí nucen bolesti snášet delší dobu a smysl bolestného je právě pomoci mu tyto bolesti překonat.

Protiargument proti aplikaci tohoto faktoru je, že bolestné je přiznáváno v Čechách jako jednorázová částka. Pokud se přiznává dvacetiletému člověku, nelze s pravděpodobností odhadnout, kolika let se dožije a kolik let bude muset bolesti snášet.

V Rakousku je trvání bolesti jako kritériu obecně přijímáno a je vedle intenzity hlavním faktorem, ke kterému se při vyměření bolestného přihlíží.¹⁵¹ Ve výjimečných případech, pokud je se jedná o extrémní poškození zdraví nebo těžké trvalé následky, kdy není absolutně předvídatelný průběh bolesti, lze bolestné přiznat ve formě pravidelné renty. Jako příklad je judikatury a praxe uvedena paraplegie.¹⁵²

Domnívám se, že trvání bolesti je jako kritérium přípustné. Z logiky věci pokud bolest trvá, mělo by za ní náležet poškozenému odškodnění. U nejzávažnějších případů se jeví bolestné ve formě renty, obdobně jak je toto vyjudikováno v Rakousku, příhodněji. Dále není důvod vyjímát trvání bolesti ze všech okolností případu, ke kterým musí soud při každém hodnocení důkazů přihlížet.

5.7. Stanovení minimální a horní hranice náhrady

V současné době je závazná minimální výše náhrady vymezena závazně pouze v Zákoníku práce, který v § 271c pro oblast pracovněprávní náhrady újmy na zdraví stanoví, že odškodnění se poskytuje nejméně ve výši dle nařízení vlády. Metodika de facto také určuje minimální výši odškodnění počtem bodů za jednotlivá poranění, které se násobí hodnotou bodu. Nicméně tato výše není závazná. Pro zajímavost maximální hranice pro ztížení společenského uplatnění, která odpovídá hodnotě zmařeného lidského života, je stanovena v Metodice fixně na 10 miliónů korun. Soud může však tuto částku zvýšit až na dvojnásobek. Tvůrci komentáře navrhuji určit

¹⁵⁰ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1709 (§ 2958 NOZ).

¹⁵¹ HINTEREGGER: *ABGB-ON...*, s. 12 (§ 1325 ABGB).

¹⁵² DANZL: *Kurzkommentar zum ABGB...*, s. 1550 (§ 1325 ABGB). Rozhodnutí OGH ze dne 21. listopadu 1968, sp. zn. 2 Ob 145/02s.

určitou i maximální výši bolestného. Toto navrhuji v souvislosti s tím, že trvání bolesti je nezohlednitelné kritérium a je tak potřeba bolestné zastropovat, aby nedocházelo k diskriminaci v důsledku věku.¹⁵³ Domnívám se, že tento postup není vhodný, protože omezuje zohlednění konkrétních okolností případu. Dalším problémem by bylo, jak vysoko by strop měl být nastaven.

Žádná minimální hranice bolestného v Rakousku není. Nejvyšší bolestné přiznané dle rakouského ABGB je od roku 2002 částka 218.000,- euro.¹⁵⁴ Díky inflaci je logické, že částka bude do budoucna narůstat, nicméně ustálená judikatura se mění velmi těžko a tato částka se do roku 2016 nezvýšila. I když rakouské bolestné zahrnuje i ztížení společenského uplatnění, v přepočtu na koruny dostaneme přibližně částku 5.886.000,- Kč, což je oproti Metodice cca 1/2 nebo dokonce 1/4 při přiměřeném zvýšení a to jenom za ztížení společenského uplatnění, protože se bolestné dle Metodiky počítá zvlášť.

Je otázkou, proč se přiznáváné částky v Rakousku takto liší. Zda je to jiným přístupem, který akcentuje více satisfakční smysl bolestného, jak bylo naznačeno v předchozích kapitolách, nebo jestli se místní judikatura pouze rigidní a pomalu se mění. Takto tomu bylo v Čechách například, co se týče výkladu pojmu škoda ve smyslu trestního práva. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve svém původním znění také nestanovil, kolik přesně činí škoda „nepatrná“, „značná“ atd. V důsledku toho, že judikatura nedostatečně zohledňovala inflaci, byly zákonodárcem zavedeny rozmezí škod novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. tak částky více odpovídaly platovým podmínkám.¹⁵⁵

Výhodou stanovení minimální a maximální hranice je určitá jistota a představa poškozeného, kolik může jako přiměřené zadostiučinění dostat. Nevýhodou omezení zhodnocení konkrétních okolností daného případu. Současné nastavení určité minimální hranice pro oblast pracovního práva vidím jako velice nešťastné, protože zavádí do právního řádu dvojkolejnost a pravděpodobně porušuje i princip rovnosti. Systém minimální hranice ve stylu nezávazného dokumentu podobě Metodiky je myslím dobré řešení pro začátek. Metodika dá soudu nějaké vodítko, jaké bolestné odpovídá plnému odčinění a zásadám slušnosti. Pro poškozené by byly ale určitě „uživatelsky“ přívětivější obdobné bezplatné databáze, jak nacházíme v Německu. Na tyto si budeme muset ještě delší dobu počkat, než vznikne dostatečné množství judikatury podle NOZ. Co se týče bolestného, Metodika maximální možnou částku nepřináší. O částce 20 milionů korun za ztížení společenského uplatnění se domnívám, že je tak vysoká, že skoro až připomíná institut sankční náhrady škody. Myslím, že stanovit minimální a maximální výši závazným

¹⁵³ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1709 (§ 2958 NOZ).

¹⁵⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 18. dubna 2002, sp. zn. 2 Ob237/01v.

¹⁵⁵ MELICHAROVÁ, Zdenka. *Škoda a její druhy z pohledu trestního práva*. Brno, 2011. Vedoucí práce Eva Žatecká, s. 13-14.

předpisem není dobrá cesta. Lepší je myslím ubírat se alespoň dočasně, úpravou v nezávazném doporučujícím dokumentu.

6. Závěr

V úvodu byly vytyčeny dvě hypotézy:

- K čemu je vhodné přihlížet při určení výše náhrady bolestného?
- Jedná se dle § 2958 NOZ o 3 samostatné nároky (bolestné, ztížení společenského uplatnění, jiné nemajetkové újmy), nebo jeden jediný?

V diplomové bylo rozebráno mnoho kritérií, které by připadaly do úvahy pro stanovení výše bolestného. V závěru bych je chtěla seřadit dle jejich vhodnosti, nevhodnosti, spornosti a další využitelnosti po zrušení odškodňovací vyhlášky.

Nutným a tedy vhodným kritériem je výklad každého ustanovení NOZ v souladu se zásadami soukromého práva, na kterých nový občanský zákoník spočívá a se všemi ústavními principy. Jedná se o zákonné kritérium, o jehož aplikaci není sporu.

Dalšími vhodnými kritérii disponuje základní ustanovení pro stanovení bolestného a to plné odčinění újmy zásady slušnosti. Obě tato kritéria se prolínají. O co méně je objektivních hledisek pro výpočet, o to více by se slušnost měla prosazovat.¹⁵⁶ Ač se na první pohled zdá, že zásady slušnosti jsou vágním pojmem, přesto se domnívám, že nedochází k diskontinuitě s předchozí právní úpravou.

K překonání počátečního strachu z nepředvídatelnosti soudního rozhodování po zrušení bodové vyhlášky, byla vydána Metodika Nejvyššího soudu, která má pomoci k naplnění zásad slušnosti. Ta, bodová vyhláška a nařízení 276/2015 Sb. - všechny tyto prostředky vycházejí z etiologického přístupu. Jednotlivá zranění jsou ohodnocena určitým počtem bodů a jejich součet je pak vynásoben hodnotou jednoho bodu. Na Metodice oceňuji nový způsob určení jeho hodnoty a to jako 1% průměrné hrubé měsíční nominální mzdy. Dále považuji za přínosné, že Metodika pro začátek dává soudům podrobnější nezávazný návod, kolik by v daném případě mělo bolestné činit. Výhodou nařízení č. 276/2015 Sb. je, že stanoví, že poškozený za pracovní úraz, nebo nemoc z povolání dostane odškodnění alespoň ve výši stanovené nařízením. Bohužel výše je místo doporučení stanovena závazně, a tímto způsobem omezuje zohlednění konkrétních okolností a zavádí dvoukolejnost v odškodňování nemajetkových újem na zdraví dle občanského a pracovního práva. Po zhodnocení systému závazných tabulek a přístupu, kdy se dá soudci větší prostor pro stanovení odškodnění, považuji za krok kupředu, že bodová vyhláška byla zrušena a nahrazena doporučující Metodikou. Celkově etiologický přístup vidím jako vhodný způsob pro stanovení orientační výše bolestného. Toto musí být doplněno zohledněním konkrétních okolností daného případu.

¹⁵⁶ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1709 (§ 2958 NOZ).

Dobře použitelnými kritérii pro výpočet náhrady nemajetkové újmy jsou i závažnost způsobené újmy a možnost vyléčení poškozeného. Obě jsou uznávána českou judikaturou a závažnost újmy navíc zmíněna i v principech PETL. Rakouská judikatura přichází s kritérii možná i vhodnějšími a to: dobou, typem a intenzitou bolesti.

Při komparaci s rakouskou úpravou mě dále zaujal způsob vyplácení bolestného pomocí renty v nejzávažnějších případech a metoda soudního lékaře Wilhelma Holczapka, která spočívá v denních sazbách bolestného zohledňující intenzitu bolesti. Myslím, že by bylo vhodné tyto způsoby výpočtu aplikovat i v našich podmínkách.

Za nevhodné považuji přijetí nového nařízení vlády č. 276/2015 Sb. I způsob výpočtu dle nařízení je příhodný, nemusí být stanoven závazným předpisem. Za nejproblematičtější však považuji fakt, že nařízením se zavádí dvoukolejnosti pro náhrady újmy na zdraví dle Zákoníku práce a NOZ, která se musí překovávat komplikovaným výkladem tak, aby potenciální poškozený nedostal za obdobné zranění různou částku.

Dále myslím, že není vhodné závazně stanovit minimální a maximální hranici bolestného. Toto by poté neumožnilo zohlednit všechny okolnosti daného případu.

V zákoně nalezneme dvě kritéria, která jsou spornější povahy. Jedná se o zavinění a majetkové poměry škůdce a poškozeného. O obou kritériích jsem přesvědčena, že jsou soudem aplikovatelná, protože jsou výslovně upravena v zákoně a to konkrétně v § 2957 a v § 2953 NOZ. Zavinění je navíc uznáváno v české judikatuře a dle principů PETL by soud měl k němu přihlížet, pokud výrazně přispělo ke zvýšení újmy. Je otázkou, zda naše právní regulace nastavena správně. I přes argument, že pocitovaná bolest je pořád stejná, ať už je vysoký stupeň zavinění, nebo máme před sebou majetného/ nemajetného škůdce/ poškozeného, si myslím, že ve velmi závažných případech, jsou obě kritéria použitelná. Toto umožní zohlednit zvláštní okolnosti daného případu- konkrétně například vysoký stupeň zavinění, který způsobí poškozenému další nemajetkové újmy ve smyslu § 2958 NOZ. U majetkových poměrů zase převáží praktické hledisko, že výrok soudu nebude pro škůdce likvidační a poškozenému se tak dostane alespoň nějakého zadostiučinění.

Dle rakouské judikatury je třeba zohlednit i trvání bolesti. Toto považuji za přínosné, nicméně, v Čechách je toto kritérium považováno za sporné.¹⁵⁷

Pro výpočet bolestného dle vyhlášky byla soudy uznávaná metoda násobků, která se používala v rámci přiměřeného zvýšení odškodnění soudem dle § 7 odst. 3 Vyhlášky. Dle mého názoru, tato metoda nebude po účinnosti NOZ už velmi oblíbená i když by se dala aplikovat na přiměřené zvýšení dle Metodiky.

¹⁵⁷ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník VI: komentář...*, s. 1709 (§ 2958 NOZ).

V porovnání s Rakouskem jsou přiznávány částky bolestného (a ztížení společenského uplatnění) i dvakrát vyšší. Myslím si, že pokud bychom důsledně chtěli dostat smyslu bolestného, jsou částky v Rakousku obecně adekvátnější. Považuji za rozumné, že u lehčích zranění, která nezanechávají trvalé následky, se poškozeným dostane vyšší odškodnění než v Čechách. Nicméně částka cca až 26 krát vyšší už by v Čechách byla asi nepřiměřená. U ztížení společenského uplatnění panuje situace opačná, jen poměr částek není tak markantní. Je nutné najít rozumný kompromis. Komparace judikatury je náročná v tom, že dle té rakouské se jedná o jednotný nárok včetně ztížení společenského uplatnění, kdežto u nás se do účinnosti nového občanského zákoníku náhrada nemajetkové újmy na zdraví rozpadala do dvou samostatných nároků.

Do budoucnosti by dle mého názoru bylo vhodné vytvořit bezplatnou databázi judikatury ohledně různých zranění tak, aby byla srozumitelná a použitelná i pro laiky. Toto by jim mělo umožnit první orientaci tak, aby si o svém nároku utvořili základní představu. Dále si myslím, že by bylo vhodné adoptovat i metodu rakouských denních sazeb a vytvořit tak nezávaznou „metodiky“ pro znalce. Toto by mohla být dobrá alternativa Metodiky Nejvyššího soudu.

Co se týče druhé hypotézy, domnívám se, že by bylo s účinností NOZ vhodnější, považovat nárok na náhradu újmy na zdraví jako jeden jediný. Zdá se to jako praktičtější řešení z hlediska promlčení i z procesního hlediska. I vyčíslení nároku by mohlo být jednodušší, avšak narážíme na problém, že způsob vyčíslení dle Metodiky počítá s nárokem na bolestné a ztížení společenského uplatnění zvláště a další nemajetkové újmy ponechává úplně stranou. Ustanovení § 2958 NOZ je velmi podobné § 1325 ABGB, které upravuje v Rakousku stejnou materii, kdy systém jednoho komplexního nároku dobře funguje už desítky let.

Bibliografie

Monografie

- ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK Jan. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 552.
- KOZIOL, Helmut a kol. *Österreichisches Haftpflichtrecht Bd 3*. 3. vydání. Wien: Manz, 2014. s. 618.
- ERM, Dominik. *Vorteilsanrechnung beim Schmerzensgeld: ein Beitrag zur Fortentwicklung des Schadens(einsatz)rechts*. Karlsruhe: Verl. Versicherungswirtschaft, 2013, s. 560.
- ARISTOTELES. *Etika Nikomachova*. Praha: Rezek, 2009. s. 291.
- DANZL, Heinz Karl a kol. *Das Schmerzensgeld in medizinischer und juristischer Sicht*. 10. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 580.
- KERSCHNER, Ferdinand. *Schmerzensgeld: Kommentar und Judikatur*. 1. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 401.

Odborné články

- KNAPP, Viktor. Právo veřejné a soukromé. *Právnické*, 1950, č. 89, s. 82.
- VLASÁK. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL, s. 561.
- PRAŽÁK, Pavel. Má institut odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, s. 101–105.
- DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející? *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 809.
- ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. *Právní rádce*, 2007, č. 12, s. 4.
- MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 24.
- ELISCHER, David. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva. *Právnické*, 2008, č. 10, s. 1101-1106.
- DOLEŽAL Tomáš, LAVICKÝ Petr. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, 2014, č. 10, s. 358.
- BEK, Jaroslav. Odškodňování pracovních úrazů po nabytí účinnosti občanského zákoníku. Systém ASPI stav ke dni 2. 1. 2016: LIT46731CZ.

- KADLUBIEC, Vojtěch. Odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Systém ASPI stav ke dni 2. 1. 2016: LIT162903CZ.
- KARNER, Ernst. Ochrana osobnosti v Rakousku a v Evropě. In ZOUFALÝ, Vladimír (ed). Sborník Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, 2013, s. 662.
- JANOUBEK, Michal. Odškodňování podle zásad slušnosti? *Právní rozhledy*, 2015, č. 19, s. 667.
- VOJTEK, Petr. K judikatuře Nejvyššího soudu v otázkách náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 8, s. 293.
- VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 922.
- VOJTEK, Petr. Dvě otázky medicínského práva, pro něž bude nový občanský zákoník přelomový. *Soudní rozhledy*, 2013, č. 4, s. 122.
- DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející? *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 809.
- JANEČEK Václav. K přípustnosti sankční náhrady škody. *Právní rozhledy*, 2013, č. 5, s. 153.
- VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 922.
- KOZIOL Helmut. Punitive Damages- A European Perspective. *Louisiana Law Review*, 2008, č. 3, s. 764.
- PELIKÁNOVÁ Irena, Principy evropského odpovědnostního práva, *Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 5.
- KOCH, Bernard. The „Principles of European Tort Law“. *ERA-Forum*, Springer Berlin/Heidelberg, 2000, vol. 8, n. 1, p. 107-124.
- KOZIOL, Helmut. Právo na náhradu škody v Evropě. *Evropské a mezinárodní právo*, 1999, č. 3, s. 53.

Internetové zdroje

- Nejvyšší soud. *Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)*. [online]. nsoud.cz [cit. 8. března 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.
- *Konceptní změny*. obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 3. dubna 2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/koncepcni-zmeny/>.
- Důvodová zpráva k Novému občanskému zákoníku. Justice.cz [online], [cit. 8. prosince 2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 17-18.

- *IASP Taxonomy*. [online]. iasp-pain.org, 22. května 2012, [cit. 7. ledna 2015]. Dostupné z: <http://www.iasp-pain.org/Taxonomy?navItemNumber=576#Pain>.
- DANDOVÁ, Eva. *Stanovisko* [online]. zdravotnickepravo.info, [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <http://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/02/stanovisko7.pdf>.
- MALIŠ, Daniel. *Dvojkolejná úprava výše náhrada nemajetkové újmy na zdraví v čem spočívá a co s ní?* [online]. epravo.cz, 15. prosince 2015 [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cem-spociva-a-co-s-ni-99895.html>.
- Schadenersatzrecht [online]. Rechteinfach.at, [cit. 9. únor 2016]. Dostupné z: http://www.rechteinfach.at/schadenersatzrecht/#_Toc302318742.
- *Welchen Anspruch haben Sie und welcher Anwalt ist der Richtige?* [online]. Schmerzensgeld.info, [cit. 9. února 2016]. Dostupné z: <http://schmerzensgeld.info/default.aspx>.
- *Nemajetková újma na zdraví* [online]. ztizeni.cz, [cit. 7. března 2016]. Dostupné z: www.ztizeni.cz.
- Při kurzu 27 Kč- 1 Euro (stav únor 2016). [online]. kurzy.cz, [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>.
- *On Compensation for Physical Injury or Death* [online]. wcd.coe.int, 14. března 1973 [cit. 6. února 2016]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2720911&SecMode=1&DocId=651122&Usage=2>.
- MALIŠ, Daniel. *Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví- zatím z části nehotová, ale velmi užitečná* [online]. 2014 [cit. 24. října 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-zatim-zcasti-nehotova-ale-velmi-uzitecna-94311.html>.
- *Průměrná mzda 2013* [online]. [cit. 24. října 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz031114.docx>.
- MACH, Pavel. *Tzv. Metodika Nejvyššího soudu v praxi* [online]. akutne.cz, [cit. 24. října 2015]. Dostupné z: <http://www.akutne.cz/res/publikace/2-tzv-metodika-nejvyssiho-soudu-v-praxi.pdf>.
- MELZER, Filip. *NOZ odšpuntoval českou civilistiku* [online]. Právníprostor.cz, 1. 12. 2014 [cit. 2. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/noz-odspuntoval-ceskou-civilistiku>.
- KÜHN, Zdeněk. *Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci?* [online]. jinepravo.blogspot.cz, 23. 10. 2007 [cit. 7. prosince. 2015]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.co.at/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html>.

Česká judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 29. září. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. května 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2006, sp. zn. NS 30 Cdo 2919/2006.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. května. 2002, sp. zn. ÚS IV. ÚS 315/01.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března. 2007, sp. zn. NS 32 Odo 132/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna. 2008, sp. zn. 25 Cdo 676/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. července. 2011, sp. zn. 21 Cdo 752/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. května. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. ledna 2009, sp. zn. 1 Co 301/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Rc 34/69
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Rc 22/79.
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. března 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2012, sp. zn. 30 Cdo 83/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 25 Cdo 2258/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2013, sp. zn. 25 Cdo 1225/2012.
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. října. 2007 a sp. zn. Pl. ÚS 50/05.

Zahraniční judikatura

- Rozhodnutí pléna OGH ze dne 1. dubna 1908, GIUNF 4185.
- Rozhodnutí OGH ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. 1 Ob 236/07y.
- Rozhodnutí OGH ze dne 14. července 2011, sp. zn. 2 Ob 63/11w.
- Rozhodnutí BGH ze dne 16. ledna 1996, sp. zn. VI ZR 109/95.
- Rozhodnutí OGH ze dne 5. ledna 1915, GIUNF 7231.
- Rozhodnutí OGH ze dne 15. listopadu 1989, JBl 1990, 456.
- Rozhodnutí OGH ze dne 28. června 1978, sp. zn. 2 Ob 30/90.
- Rozhodnutí OLG v Innsbrucku, sp. zn. 1 R 159/94.
- Rozhodnutí OGH ze dne 12. února 1981, sp. zn. 8 Ob 20/81

- Rozhodnutí OGH ze dne 7. července 2005, sp. zn. ZVR 2006/33.
- Rozhodnutí OGH ze dne 28. ledna 2002, sp. zn. 2 Ob15/02y.
- Rozhodnutí OGH ze dne 18. dubna 2002, sp. zn. 2 Ob237/01v.
- Rozhodnutí OGH ze dne 21. října 1987, sp. zn. 8 Ob 30/87.
- Rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 1972, sp. zn. 2 Ob 254/98m.

Komentáře

- HULMÁK, Milan (ed.) *Občanský zákoník VI: komentář, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.
- LAVICKÝ, Petr (ed.) *Občanský zákoník: komentář, obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 2400 s.
- KOZIOL Helmut a kol. (ed.). *Kurzkommentar zum ABGB*. 3. vydání. Wien: Springer, 2010. 2378 s.
- KLETECKA Andreas, SCHAUER Martin (ed.). *ABGB-ON*. Wien: Manz, 2010. 4300 s.
- SÄCKER Franz, RIXECKER Roland, a kol (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 6. vydání. München: C. H. Beck, 2014, 28000 s.

Slovníky

- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 3. vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1985. 791 s.

Akademické práce

- PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy*. Brno, 2015. Diplomová práce. Vedoucí práce Kateřina Ronovská. 81 s.
- MELICHAROVÁ, Zdenka. *Škoda a její druhy z pohledu trestního práva*. Brno, 2011. Vedoucí práce Eva Žatecká, 63 s.

Anotace/ Summary

Práce se zaměřuje na institut odškodnění bolesti a určení jeho výše. Způsob určení bolestného byl s účinností nového občanského zákoníku a zrušením bodové vyhlášky č. 440/2001 Sb. podstatně změněn. Došlo k posunu od exaktního výpočtu k volné úvaze soudu, která se opírá o poměrně neurčitá zákonná kritéria plného odškodnění bolesti a zásad slušnosti.

Hlavním cílem této diplomové práce je představit různá hlediska, která pro stanovení výše bolestného připadají v úvahu a rozebrat je z hlediska jejich vhodnosti. Dále je zkoumáno, zda je nově náhrada nemajetkové újmy na zdraví je souhrnným nárokem a zahrnuje i ztížení společenského uplatnění a náhradu dalších nemajetkových újem.

This thesis is focused on the institute of damages for pain and suffering in the new Czech Civil code. The legislation of Czech private law was significantly changed and so simultaneously the conception of this institute which should compensate cases of bodily harm. From the very exact system of estimation of the amount for this type of non-pecuniary damage there has been shift towards the free discretion of the court.

Main objective of this thesis is to present various criteria which can be considered for establishing the amount. They will be described in the terms of their suitability. The next focus will be on establishing whether the claim for non-pecuniary damage to health is unanimous or consists of more components (damages for pain and suffering, for permanent bodily injury and for other non-pecuniary damages).

Klíčová slova/ Key words

Bolestné, odškodnění bolesti, nemajetková újma, ublížení na zdraví, náhrada nemajetkové újmy, hlediska pro stanovení výše bolestného, plné odškodnění bolesti, zásady slušnosti, ztížení společenského uplatnění, komparace, Rakousko.

Compensation for injuries and estimation of its amount, non-pecuniary damage, bodily harm, damages for pain and suffering, liability, law of torts, comparison, Austria.